

הודעת העברים הצעירים

אור ל-23 ביוני מסר מרכז העב-
יים הצעירים את ההודעה הבאה
לעתונות:

מרכז העברים הצעירים נישג
לנקוט צעדים משפטיים נגד ה-
עתון "מעריב" ועורכו ד"ר עזריאל
קרליבך, שפרסמו מאמר ראשון
מאת העורך, בכותרת "הפצצה
הכנענית". מאמר זה פותח ואומר:
"כל העקבות (של מטילי הפצצה
בבית מר פנקס) מובילים אל הק-
בוצה הכנענית".

אנו רואים בכך נסיון להפצת משפט
קדום לגבי חקירה משפטית שעדיין לא
החלה, ושיסוי פוליטי מכוון נגד גוף צב-
רי ללא שום בסיס ענייני. השתתפותו של
מר עמוס קינן בעתון "אלף" פסקה בקיץ
1950, ואיש משלושת הנעצרים כחשודים
בקשר להטלת הפצצה אינו נמנה על מרכז
העברים הצעירים, שהוקם בסתו 1951.

עם זאת רואה מרכז העברים
הצעירים להטעים כי מעשה הפ-
צצה הוא עדות לכך שבהמוני ה-
צבור החילוני ובפרט בנוער, מצ-
טבר החולך חומר-נפץ, עקב לחץ
כפויה דתית מצדו של מינוט בצ-
בור, על רקע של קנוניות בין חר-
תיים לשותפיהם בקואליציה.

מכל הבעיות המנסרות במציאותה של
המדינה, רק הכפייה הדתית הביאה לידי
שימוש בחומר-נפץ: פרשת ברית-הקנאים
מזה, ומקרה הפצצה בבית מר פנקס מזה,
שתי התופעות הרת-סכנה הן,
אבל עדותן ברורה: בנין עתידה
של מדינת ישראל עומד קודם כל
על ההכרעה בין כפייה דתית למ-
הפכה חילונית, בין תיאוקרטיה
יהודית לבין חיים של אומה
עברית.

בערי הארץ קיימים חוקיעזר הכופים את חומרות השבת. יום
הנופש של האזרח הישראלי הפך יום כלא-למחצה, יום מצוקה
ויקרות.

רובם של הישובים החקלאיים, כל היושבים על אדמות הקרן-
הטיימת, השבת ושאר דיני יהדות כפויים עליהם בתוקף עצם חויה-
האריסות.

גם שתי המפלגות הגדולות שבמדינה, מפא"י, מפלגת השלטון,
מזה, והאופוזיציה של הציונים הכלליים מזה, נכנעות, מטשטוש-
הכרה ומקוצר-דעת, למיעוט הדתי הכופה והולך את שלו.

וצעד אחר צעד, בכוח קנוניות ממשלתיות, ועירוניות, בכוח
איום מתמיד של תעמולת זוועה נגד המגביות, בכוח טרור פיזי של
התפרעיות — הולך המיעוט הדתי ומכביד את הכפיה הדתית על
הצבור הרחב, החפשי.

גם חמרי הנפץ של ברית-הקנאים לא העמידו את הצבור על
סכנת ההשתלטות של הכפיה הדתית, על גיבושו וביצורו של משטר
תיאוקרטי מוחלט בישראל. האוולת של מחנה-הריכוז בגלמ, והחקירה והמשפט לא הפריעו את מסע ההתפשטות הריאקציוני של
הכפיה הדתית. חשבונות מפלגתיים ותקציביים חשובים בעיני
שותפיו-לשלטון של המיעוט הדתי הכפייני יותר מעצם אפיה של
המדינה ועתידה.

יד

764

יולי

1952

200 בר.

אתלף

הפצה

האלימות, הנפץ, אי-החוקיות, המחמרת — כל אלה מופיעים
תמיד שעה שחדלה כל תקוה לשינוי פני הדברים בדרכים גלויות,
חוקיות.

מעשה הטלת הפצצה בבית השר פנקס אין בו, לפי כל הסימנים,
אלא מעשה של איזה יוצא-דופן.
אבל — היא משמשת אות-אזהרה ברור ומפורש.

...

הצבור העברי במדינת ישראל הוא צבור חילוני בעיקרו.
המהגרים החדשים אף במקרה שהיו דתיים פחות או יותר.
הרי הצעירים שבהם, וביחוד ילדיהם, ממהרים להתנער מדתיות
ולהתמוג בכלל הצבור — החילוני.

אבל ההוי הצבורי של ישראל זו החילונית הוא — דתי.
הצבור הישראלי מחזיק צבא שלם של כלי-קודש, החולשים
על חייו.

הצבור הזה, החילוני והעני, משלם פי כמה וכמה בעד מעט
הבשר הבא אל פיו, מפני שצבור זה כפוף למשטר הכופה עליו את
הבשר הכשר על פי הדת.

הצבור הזה משלם הון-תועפות במטבע חוץ באשר הוא מוותר
על גידול בשר בריא, טעים וזול: בשר שפנים וחזירים.

בצבור הזה חיי הפרט כפופים לאמונה דתית: אין נשואים
אלא דתיים, — אין אדם יכול להתחתן אלא אם כן הוא מונה עצמו
על עדה דתית: אין זוג יכול להתחתן אלא אם כן רשנים נמנים על
אותה עדה דתית עצמה. אין כאן נשואים אזרחיים.

קראו:

פתרון בעיות הפליטים — המפתח לשלום לשובע
יחושע בנטוב
כולל יהודי ארץ-הקודש
אוריאל גבריאלי
חדת והכפיה הדתית
אליהו סולל
שכין (שיר)
יונתן רטוש
פליאה (ספור)
אהרן אמיר
הציונות, מסדרת את עצמה-
ב נהר

טור אלף

מס רכוש

משבר הדלק שימש עילה לקיצוצים ופירוקחים חדשים, שאמנם יש בהם כדי להרטיף טרדה אך אין בהם כדי לגרוע הרבה מתצרוכת הדלק. כך, למשל, לא נעשה דבר כדי להפנות לנמל יפן-אניות שמטעניהן יעודים ממילא לדרום הארץ וכיום הן מכבדות על נמל חיפה העמוס-לעופה והמפורסם ביעילותו; קימוץ הובל לתם של מטענים במכוניות מנמל חיפה לשרון, לשפלה ולנגב הוא עצמו שקול, לפי הערכת יודע-דבר, כנגד כל הקימוץ שיושג מקביעת "ימים" למונית ולמכונית הפרטית הקטנה.

אכן, כנגד זאת שימש הצורך בהגבלות הדלק עילה מצוינת לביצוע "רפורמה" מסוג אחר לגמרי — כפיית השבת על ה"המונים".

*

משבר-הכיס של אוצר המדינה אף הוא מביא את הממשלה לטפס תחבולות חדשות לבקרים. נטלו מלוה-חובה בשיעור 10% הפועל ואיש המעמד הבינוני חוששים למלוות נוספים כעין אלה. עד כה וכה יש לטול, כמוכן, גם משהו מן ה"רכוש מדברים על אחוז אחד מן הרכוש. מין מס שאפשר לשלמו גם בצורה של אגרות-מלוה ממשלתיות, וגם לשיעורים, משך כמה שנים. מין מס שאל-נכון יחול על דירה שאינה דחוקה במיוחד, על מקרר חשמלי, אולי על רדיו, אולי גם על עטים גובעים — מיידע. אבל לפי עניות-דע' תנו שלנו ראוי היה לעשות גם אותו עילה ומכשיר לביצוע רפורמה מסוג אחר — אבל מסוג מועיל ונחוץ.

*

כוונתנו לאמר שמס-רכוש יש להטיל על הנכסים הממשיים, הנכסים הגדולים באמת במדינה הזאת. במקרים מעטים שייכים אלה לאנשים פרטיים או לחברה פרטית. רגיל יותר שהם נחלתם של ה"טרוסטים" הגדולים, רואים אנו להמליץ שלא יפסחו עליהם. ועיקר העיקרים: בעל הנכס הגדול ביותר, בעל-הקרקעות הגדול ביותר, ה"וקף" הציוני העצום — הקרן הקיימת לישראל.

אנו סבורים כי מן הראוי שהגוף המ"חוקק ב"נכס-יבנה" נרחבים ויקריערך שכאלה, מן הראוי שישלם מיליונים רוצים אנו לקוות שתסרוך-הכיס המשווע של הממשלה יניע אותה לעשות מה שלא יניעה לעשותו ההגיון והצדק האלמנטרי כשלעצמם.

אם כן, אפוא, נאמר: מס-רכוש? — בבקשה. אבל קודם-כל — על הקרן ה"קיימת".

רובו הגדול של הנוער העברי הוא חילוני.

וכן עיקרם של כל הכוחות הבונים, היוצרים והלוחמים בארץ — חילוניים הם גם הם.

צבור גדול, צעיר, תוסס אין לרמוס ברגל גסה לאורך-ימים.

אין להציק לצבור גדול וחפשי יום-יום, ושנת-שבת, ועל כל צעד ושעל לאורך ימים.

שום צבור חפשי לא יסבול לאורך-ימים כפיה של כת חשוכים ומשטר-חיים ועקרונות-חיים בנוסח ימי הביניים.

שום אדם ושום סיעה אינם רשאים להכתיב לשום זולתם מה יאכלו ומה לא יאכלו.

שום אדם ושום סיעה אינם רשאים לסחוט כסף מכיסי הצבור ולצמצם את מנת הבשר שלו משום שהם סבורים כי כך צריך הזולת לנהוג.

ואין שום שר ושום ממשלה רשאים לעשות במרמה ובגניבת דעת ולהגניב תקנות דתיות במסוה של צרכים כלכליים.

ואין שום איש רשאי לשאול לדתם של איש ואשה הבאים להינשא. הדת, האמונה וחוסר האמונה, הם ענינו הפרטי של איש ואיש.

המבוזים את כספי הצבור כדי למלא את קפריסות הכשרות שלהם — אל יבואו בשקרים של חסכון לשם כפיית מושגיהם החשרים על צורת הנופש ביום המנוחה השבועי.

***

גזירת השבת של מר פנקס, — על דעת כל ממשלת הקואליציה, — הגדישה את הסאה. והפצצה בפתחו של מר פנקס משמשת אות-אזהרה ברור ומפורש — לכולנו.

יתעורר-נא הצבור החפשי, הגדול, החזק, ויתנער מן הכפיה הדתית בעוד מועד. יקום בעוד מועד ויתן קולו:

הלאה הצביעות!

הלאה הכפיה הדתית!

הלאה הכלכלה הדתית!

הלאה מעמסת כלי הקודש הדתיים מעל קופת הצבור. יתקיימו הללו על תרומות חסדיהם.

תהיה מדינת-ישראל מדינה חילונית, חפשית, מתקדמת. תת-נער-נא מן הכפיה. תהיה הדת ענינו הפרטי, האישי, של כל אדם ואדם.

אל תהיה מלחמת-דת בישראל.

הגליון הזה

למעלה משלושה חדשים עברו מהופעת הגליון האחרון של "אלף". ודאי לא נפ"תיע את הקורא אם נגלה לו כי הקשיים שבהם כרוכה הוצאתו של עתון זה עולים על אלה הכרוכים בהוצאת כל כתב-עת אחר במדינה הזאת. עם כל זאת, נא-מניו של העתון מניו וגמור עמם להתמיד בהוצאתו ויהי-מה, והמערכת לא תחול ממאמציה לעשותו כלי ביטוי עז והולם למחשבה עברית חפשית, מצפן לנוער העברי.

*

המאמר המרכזי בחוברת זו, מאמרו של יהושע בנטוב, פתרון בעית הפלו-טים — המפתח לשלום ולשופק, הוא סקירה מקיפה על בעיות הייצוג, ההגירה והמדיניות של מדינת-ישראל מזה ועל בעיות של המוני הפלאחים, פליטת של מדינת-ישראל אשר מעבר לגבולותיה. הפתרון המוצע הוא — שלטון ישראלי בכל שטחי מערב-הירדן, כולל את האוכלוסייה שבטריטוריה זו, אגב ברית-מכס עם עבר-הירדן. בזאת רואה בעל המאמר את הבסיס ההגיוני ביותר לשלוט עם המדינות השכנות, לפתרון בעית הפליטים, לחיזוק משקנו והפרחתו.

*

מקום רב ניתן, אפוא, הפעם על דפי "אלף" לבעיות משק וכלכלה. בהן ענינו של אוריאל גבריאל, במאמרו כולל יהודי ארץ הקודש, העומד על כמה מן ההפסדים המיותרים שמפסידה המדינה במטבע זר יקר בשל מושגים ומנהגים עדיניים, "כולליים" השולטים בה.

*

סימנה המובהק של הכלכלה הישראלית, ה"שנור", הוא עניו לרשימה קצרה אך חריפה מן החוי, אורה צדקה ומישור, מאת בועז עברון. על צורות חדשות של השנור — "אימוץ" קבוצים על ידי קה"ל לות יהודיות מסוימות בחוף-לארץ, תמצאו גילויים מענינים ברשימה קבוצים זק-בוץ נדבות, מאת מודיענו, במדור "מעשים שבכל יום".

*

בדפי הספרות באים הסיפור פליאה מתוך קובץ הספורים החדש, "אהבה" של אהרן אמיר; השיר שכיין מאת יונתן רטוש; "רשימה ערבית", אהבה בין החומות, לא. רם, פרשה נוגעת אל הלב של אהבה בין צעיר מוסלמי לנערה יהודית מן הבלקאן בעכו העיר, וסיומה הטראגי, הרישומים בגליון זה הם משל יוסי שטרן.

*

בתוך שאר המאמרים: הדת והכפיה הדתית, מאת אליהו סולל; מאמר של פולמוס, הציונות מפרדת את עצמה, מאת ב. נהר; ורשימה על הקמת מכללה דתית, מאת סטודנט.

מרכז העברים הצעירים

הוא המסגרת הארגונית למלחמת הנוער העברי

צעיר עברי, הטה שכם

ירושלים: ת. ד. 766. טל. 61428

תל-אביב: ת. ד. 2860

חיפה: ת. ד. 925

פתרון בעית הפליטים — המפתח לשלום ולשובע שלטון ישראלי במערב-הירדן, בברית-אמס עם עבר-הירדן

לערך — הוא: ריכוז מאות אלפי יהודים, מכל מיני ארצות ובכל מיני דרכים, בשטחיה של מדינת ישראל, אגב נישולם והצרת-צעדיהם של אלמנטים בלתי יהודים, עד קצה גבול האפשרות וה"כדאיות", ומימון התהליך הזה באמצעים טפליים של תרומות והענקות — מן היהדות העולמית, ומכל מקור אחר הבא בחשבון (ממשלת אמריקה, ממשלת בריטניה, בנקים וחברות באמריקה ובאירופה, כופר-דמים של יהודים שנטו בחו על ידי הנאצים וכו' וכו').

זהו "יחודה ההיסטורי" של מדינת-ישראל — "מדינת היהודים" כפי גירסתם של הללו — זה הדבר המבדילה מכל המדינות התקינות שבעולם ובהיסטוריה האנושית. כפי שמכריזים השכסוה-ערב מנהיגיו ודבריו של המשטר, ולא בלי כנות מצב של לא-מלחמה-ולא-שלום, קשה לאמר שהוא פוגע ביסודות המשטר הציוני של "קבוץ גלויות". אדרבה, מכמה טעמים אפשר לאמר ש"הוא מועיל לאותו משטר, אף על פי שהוא כרוך בהשקעה בלתי-ציונית גדולה ומתמדת בתקציבי בטחון. הוא מסייע לקיום מידה כלשהי של סולידאריות בתוך הערב-רב שבארץ כיום, בתוך האנרכיה הפושטת ועולה מבפנים. הוא משמש עילה בת-משקל לדרושת תרומות מיהודי אמריקה, ולבקשת הענקות (צבאיות ואזרחיות) מן הממשלה האמריקאית. דומה שהוא משמש גם קלף מדיני ששכרו בצדו; כמו בשעה שמצד אחד המדינה נתבעת להשתלב באיזון צורה במין "ארגון-הגנה" אזורי ומצד שני אינה נלהבת לכך והיא חוששת מפני ההתנגדות הרחבה מבית. אין לשכוח גם שמצב זה של לא-מלחמה-ולא-שלום הוא טעם חביב ורצוי להפליית המיעוט של דוברי ריזה-ערבית בישראל פנימה, להצרת צעדיו ולבידודו.

אשר לפליטים, הרי מתוך התפיסה הציונית אין מקום אלא לקורת-רוח מנישולם, או מנוס-תם, של מאות אלפי הפליטים מתחומי מדינת-ישראל. אלופי מדיניות-החוץ הרשמית נתנו ב"טוי לדעה זו לא פעם, אף בזירה העליונה של האו"ם. הנחשול הראשון של "מקובצי הגלויות" הלא נקלט במידה מכרעת הודות לאפשרויות הדיור, הייצור והעיסוק שהניחו אחריהם הפליטים, ובמידה ידועה עדיין ה"קליטה" האומללה מתבססת על אפשרויות אלו. בנישולם, ובמנוס-תם, נמנעה בשעתו התגלעותן של אי-אלו בעיות בטחוניות בלתי-רצויות, וכיום בעית הפליטים מתגלה למשטר הציוני רק בצורת "בעית ההסתגנות" מצד אחד ובצורה של הסטרדות בלתי-נעימות בזירה הבינלאומית. כמעט שהמשטר וניטה לחשוב שאין כאן אלא בעיה "הומאנית", ר"ב בעיות כאלו הרי לכל היותר הן עשויות לשמש מקורות "מימון" לשונדרים ממולחים — כמיטב המסורת הציונית, למשל; מי כקברניטי המדינה יודע שמבחינת מדיניות "ריאלית" אינן חשובות הרבה...

מזה ומזה לגבול

אכן, על מנת לראות נכוחה את המציאות של המדינה, את בעיותיה הממשיות בתוך סביבתה

עתה כאז. נדמה שבצורה כזאת יכולה היא לה"יות "מושטת" עד סוף כל הדורות, אם אך לא תיבש, חלילה, רק שחוששים אנו שלו הושיטה ידה בצורה זו לנדבות כל אז מזמן היתה הנותה נסגרת.

אכן, ישראל רוצה בשלום — אבל בתנאי שה"פליטים, פליטי המלחמה מיושבי הארץ, ייושבו על הפרת ההחידקל, ועל האורונטס, ואפילו על הירדן, ואפילו בעזה וסביבותיה, ועל אחת כמה וכמה — בלבן ובחצרות וברום-אמריקה (נשמעו גם הצעות נדיבות כאלו). שאלות טרי-טוריאליות אינן מעניינות אותה, לאמיתו של דבר. מוכנה היא, עקרונית, לשלם פיצויים בש"ביל "הרכוש הנטוש" — אבל בהתחשב בנזקים שנגרמו ליהודי עיראק בצאתם, ובהתחשב בכל מיני נזקים אחרים, אפשר מאד שתהיה היא, ישראל, צריכה לקבל פיצויים, ובכלל, מי זה יחלום להוציא פיצויים מפושט-רגל ומחברת-בפירוק, לכל היותר אפשר יהיה להודות באיזה חוב עלוב, ולקבל הענקה ניכרת מאמריקה על-מנת לסלק בחלק ממנה את החוב העלוב ההוא ולצאת מן הענין — ב"רווח".

וישראל רוצה, רוצה מאד, בשלום שיפתח לפניה את שוקי המזרח התיכון, ושוקים הם דבר

מאת יהושע בן-נחום

חיובי ומועיל מאד, בלי ספק, ביחוד במצב הנוכחי, שווקים שיקלטו את תוצרתנו, ושוקים שישלחו — בלי דווזים — תבואה וזרקות ופירות, אוכל.

מדיניות-חוץ ציונית

מזובן, משרד החוץ אינו מאוכלס כסילים כולו, ומכווני המדיניות הישראלית אינם סתם בוגדים וסוכנים זרים, ובלי ספק אין הם גופלים בדעת ובתבונה מכל אחד מאתנו. אף על פי כן, דומה שכל אדם שאין דרך-מחשבתו מסולפת מעיקרה יתקשה מאד להסכים עם העמדה המשוונה הזאת, שתוארה למעלה עוד יותר מכך יתקשה לשבתה. הבה ננסה בכל זאת לרדת לסוף דעתם של הללו. אם ננסה, נמצא כי אין היא עמוקה ביותר ועל נקלה נוכל להגיע עד חקרה. ישראל הרשמית, אף על פי שטוענים כנגדה שהיא נוהגת לזולזל עקב בציונות, מדיניותה היא מדיניות ציונית. זאת היא מדיניות אידאולוגית, ביסודו של דבר, ואם ייראה לנו שאין היא מתאימה למציאות שבתוכה היא פועלת, הרי אין זה אלא משום שאותו בסיס אידאולוגי תלוש מן המציאות הזאת.

המדיניות הישראלית הרשמית מכוונת להגשים את הציונות. פירושה האקטואלי, המוסמך והרשמי של "הציונות המתגשמת" הוא כיום — "ק"ב" ברוץ גלויות. הפירוש המעשי של דבר זה — פירוש שכולנו חוזים בו מבשרנו זה ארבע שנים

בעת המשא-ומתן על הסכמי שביתת נשק בראשית 1949, ברודוס, הציעו מדינאים מצריים בשלב מסוים הצעה להסכם שלום, מבוססת על כך שישראל תסכים לקבל את רצועת-עזה, משרד-החוץ הישראלי הודרו להגיב על ההצעה בש"לילה, לא משום שיושבים בו בוגדים וסוכנים זרים, לא משום שהוא שמח על ישיבתו הקבועה של חיל-צבא מצרי מרחק 45 ק"מ מתל-אביב — אלא משום שמצרים רצתה שנואל לקבל את הטריטוריה יחד עם הפליטים היושבים שם במחנות-מספנות.

אם לסמוך על אינפורמציה בלתי-רשמית, הרי נראה שעד-מהרה התחרט משרד-החוץ על שנח"פז לדחות את ההצעה מכל-יכול; היתה כנראה נטייה לבקש דיון מחדש באותה הצעה. אבל עד-מהרה, תוך ימים מספר, כמדומה, נמלך משרד-החוץ המצרי בדעתו והסתלק מהצעתו הקודמת. אולי היה מי שרמו שרצועת-עזה, כשהיא בידיים מצריות, עשויה להיות קלף במ"מ עם הבריטים על תעלת סואץ. סוף סוף, הן רק לפני שבועות מספר הדיע נג'יב הלאלי פחה — שהוא ראש ממשלת מצרים בעת היכתב הדברים האלה — שבעצם לא אכפת יהיה לו אם יעתיקו הבריטים את בסיסם מחופי הסואץ אל רצועת-עזה. בעצם, ממש הציע זאת.

דובר משרד-החוץ הישראלי, בדברו אל עתונאי המדינה ב-11 במאי ש. ז, תיכף לאחר אותה הודעה של ראש זוירי מצרים, ציין כי אין זו פעם ראשונה שמעלים את התכנית, אך "שום הסדר כזה לא יתכן בלי ידיעתה והסכמתה של ישראל". ומהמשך דבריו של הדובר הנכבד נ"מ צאנו למדים ש"הצעה לסיפוח רצועת עזה ליש"ראל יחד עם הפליטים הנמצאים ברצועה זו" ה"ר צעה (בשעתה) לועדת-הפיס, אך היא "אינה עומדת כבר בתקפה בצורה שהוצעה (בשעתה)". אמנם, מתוך הצורה שבה נמסרו דברים אלה קשה להבין אם ההצעה הוצעה (בשעתה) ע"י ישראל או ע"י הצד השני; מכל מקום, מסתבר מכאן לפחות שלא היתה זו הצעה הרשמית אלא הצעה חוזרת ונשנית, ושעמדתו של משרד החוץ הישראלי — וכמובן, של הקריה בכלל — היתה, והנה, והירה וצוננת ביותר, אם ננקוט לשון זירה עד-מאד.

על טיבה של העמדה הישראלית לגבי קבלת טריטוריה, יחד עם פליטים" זורעת אור גוסף שמועה שהיתה רווחה באביב ש. ז, בעת גישור-שיהשלום הנמצאים מקאהיר, בחוגים שבז'רגון העתונאי מגדירים אותם כ"יודע-דבר בדרך כלל". לפי אותה שמועה עמדו גישושיהשלום המצריים בעיקר על ההצעה שישראל תקבל את כל שטחי פלשתינה (א"י) לשעבר עד הירדן ועם זאת תקבל עליה לפתור את בעית הפליטים שבשטחים האלה.

לפי אותה שמועה דחתה ישראל את ההצעה הזאת בשתי ידיים.

על כל פנים אין אנו מוסיפים לשמוע על גי"שושי-שלום...

ידה של ישראל "מושטת לשלום", כמובן,

הגיאוגרפיה האנושית הטבעית, את האינטרס הדיאבטיבי האמיתי שלה — הכרח לנו להסיר את המשקפים הציוניות מעל עינינו. מציאותה של ישראל כיום מתבטאת בכך, שרבע שנים לאחר נצחון צבאותיה על מדינות הליגה הערבית (המליצים הציוניים ודאי יגרסו: „נצחון הציונות בהתגשמותה“) נמצאים בשטחי המדינה לערך 700,000 יהודים שהיגרו לכאן בפרק-זמן זה. האוכלוסיה שאינה מוגדרת כ„יהודית“ מונה לערך 180,000 נפש, וזו המוגדרת כ„יהודית“ מונה כ-1,400,000 בקירוב (88%). סמוך פחות או יותר לגבולות המדינה יושבים לפחות 600,000 מוסלמים ונוצרים שלפנים ישבו בשטח הכלול בתחומי ישראל. חלק ניכר מאד (כרבע מיליון) מן המהגרים היהודים שמקורם באו עודם שרויים ללא שיכון-קבע (לפחות

לזכרון

באוגוסט 1950 נאמרו במאמר-המערכת — מי פושט את הרגל? — ב„אלף“ גליון ד' הדברים הבאים: במשטר השנור, אשר הציונות היא בסיסו הרעיוני, מוכרח לראות בכל דובר ערבית שנשאר לפליטה במדינת-ישראל איש המגביל את קליטתה של ההגירה היהודית. כל שטח-ארץ המיושב דוברי ערבית, במידה שהוא נסבל בכללי, הריהו נעשה כמין „מובלעת“ זרה וחשודה, או — אכן יותר — כמין שטח קולוניאלי, מדוכא ומנוצל.

לולא כזה היה המשטר, בהכרח היתה מדינת-ישראל רואה באזרחיה דוברי-הערבית, וכן בהמוני הפליטים אשר נמלטו מפניה — בחלקים ניכרים מהם, לפחות — אלמנט רצוי ביותר. היא היתה רואה בהם לפחות אחד המקורות לחיי-זיקה המספרי, וגורם העשוי להגביר במידה ניכרת ביותר — ובלא להיזקק בהשקעות-הון מרובות — את ייצורה החקלאי, להגביר את אספקתה העצמית, לייצב את מאזן-התשלומים העלוב שלה. בתוך כך גם היה בדבר כדי לייצב את הבטחון בגבולות, לפתוח פתח רחב להבנה עם יושבי ארץ-הפרת ולהבטיח למדינה מידה הגונה של אהדה ונאמנות בשטחים העשויים להיספח עליה לעתיד לבוא.

לולא כזה היה המשטר פתחה היתה הדרך לשילובם המלא והמהיר של דוברי-ערבית — בין מן הנמצאים כיום בתחומי המדינה בין מן העשויים לחזור אליהם — במבנה החברתי, המשקי והתרבותי של הארץ. בית-הספר העברי הממשלתי, החיים הפוליטיים של המדינה, מעגלי הייצור והפקידות הממשלתית — כל אלה היו נפתחים לפנייהם לרווחה. לרווחתם הם ולטובת המדינה, ולטובת ארץ-הפרת כולה.

המשטר הזה אינו יכול לגשת גישה חיובית גם אל פתרון השאלה הזאת. הוא מבודדנו בידוד גמור בחבל-העולם שבו אנו שרויים. הוא מונע מתעשייתנו את לקוחותיה הטבעיים, את שוקיה הטבעיים, בארץ הפרת.

המשטר הזה חותר תחת עצמתנו הצבאית, מונע את ליכודה החברתי-הלאומי של הארץ ומעכב את גיבושה התרבותי. הוא הורס את כלכלתנו. סופו גם שיכרות את הענף שעליו הוא יושב: את ההגירה עצמה.

33,000 משפחות יושבות באהלים, בדונים ופחונים, כפי שנמסר בימים האחרונים), וחלק גדול הרבה יותר נטול תעסוקה יצרנית ממשית, אכול מרירות וחסר-תוחלת. חלק-הארי מן הפליטים הערבים אף הם יושבים בשיכונים ארעי לצורותיהם, (אף שלהבדיל מן המהגר היהודי השכילי ה"פליט להקים מושב כלשהו לו ולמשפחתו מן ה"הומר או האבן שבמקום הנייתה, ובלו דוויזים). הם חסרים כל עיסוק יצרני של ממש, רעובים בדרך כלל (סוכנות-הסעד של האו"ם מספיקה להם תזונה רק כדי 1600 קלוריות ליום בממוצע, שעה שהמינימום הסטנדרטי הוא לערך 2500), ואף הם חסרי-תוחלת ואכולי מרירות על עולם ומלואו.

מדינות הליגה הערבית כולן, חוץ מן הממלכה הירדנית, שבה מרוכזים רק מחצית הפליטים, אינן מודות בזכותם של אלה לשיבת-קבע בתחומיהן, כשם שמדינת-ישראל אינה מודה בזכותם לחזור ולהיקלט בה. המוני הפליטים לא די שאנם מייצרים מאומה אלא שהם משפיעים השפעה הרסנית ביותר על המצב המשקי, הבטחוני, המוסרי וההיגייני של אוכלוסייה-קבע באזורי ריכוזם — במידת-מה דומה השפעתם לזו של ההגירה היהודית ההמונית בכמה וכמה משטחי חיים במדינת-ישראל.

לא בלי צדק יש טוענים שלגבי חוגים מסוימים במדינות הליגה הערבית משמשת בעיית הפליטים קלף לסחיסה פוליטית וכספית ואמצעי לשיסוי שובניסטי, בדומה לשימוש של „קירובן הגלוי“ בחוגים ידועים במדינת-ישראל. אף על פי כן ברי שכהמוני המהגרים בישראל, כך, ועוד יותר מכך, המוני הפליטים הם יסוד הרסני ומפוצץ ביותר במדינות שבהן הם שרויים. אכן, אם נבקש להפליג בציוניות, נוכל לאמר שעובדה זו יכולה להתפרש כטעם המדיניות „מעשי“ ביותר ליחסו הנוכחי של השלטון בישראל אל בעיית הפליטים הערבים. אבל אף טעם מפולפל זה — שאנו רחוקים מלייחסו לחכמי הקריה — שוברן בצדו, כי ברור שיותר מכל דבר אחר הוא מא"לץ את המדינות השכנות לחתור למחמת „נקם“; וברור שבכל צבא העשוי לנסות אי-פעם לפלוש לישראל יהיו המונים של פליטים האל-מנט הנוקמני, המר והקנאי ביותר, ולפיכך הם המסוכן ביותר, כמדומה.

אכן, קודרת ונכאה התמונה הנגלית בארץ ישראל — מזה ומזה לגבולות המהובלים החותכים כים בבשרה החי — ארבע שנים לאחר מחמת החלוקה, לאחר שברון משטרי הריאקציה אשר סביב ולאחר נצחון „הציונות המתגשמת“.

השגי „קבוץ-הגלויות“

ארבע שנים של „קבוץ גלויות“ עצמאי הביאו את המשק הישראלי — זה המשק המפוקה, המ-תוכנן, המאורגן והכבול-להפליא — לידי כך שמתוך הכנסה לאומית של 500-550 מיליון לירות-שלי-אינפלציה עולות הוצאות עקרות, בלתי-פרודוקטיביות של המדינה כדי 60% (ר' דר. א. פויכטוונגר: „הגברת התפוקה כיצד?“ הארץ, 14.5.52); חלקם של המפרנסים המועסקים באופן בלתי-פרודוקטיבי נאמד ב-50% לערך. ארבע שנים של קבוץ-גלויות הביאו את המ-שק הישראלי לידי כך שחלק גדול מן היצוא, שהוא עצמו מועט עד-חמלה, אין בו כדי לשלם בעד חמרי-גלם יסודיים ביותר, ולא עוד אלא שחלק גדול ממנו יוצא לתשלום ריבית על התחייבויות שוטפות (יומן כלכלי, הארץ, 15.9.51), וחלק גדול והולך מן התרומות — המתקבלות, להלכה, לצרכי השקעה — מופרש למטרות תצרוכת (הארץ, 14.5.52). כפי שנמסר ב-עיתונות ב-18.5 ש. ז. הרי אף מן ההענקה האמריקאית — שהיא עצמה ביטוי מובהק לפשיטת

רגל מדינית-כלכלית של המשטר — אף מן ההע-נקה הזאת לשנת 1951/52 הושקעו רק 16% במישרים בתכניות פיתוח, ואילו שאר הסכום שימש לכיסוי חובות ולכיסוי היבוא הרגיל, ביחוד יבוא מזונות ודלק. אף על פי שאספקת הסחורות לצריכה מתקצצת באכזריות כפעם בפעם הרי חלקו של היבוא באספקה אינו עומד ב"שום יחס הניתן-לצידוק לעומת המאמץ העצמי בייצור ובתפוקה — ובתוך כך פוטנציאל הייצור של השוק המקומי מנוצל עד פחות ממחציתו בלבד, מחמת מחסור מתמיד באמצעי-תשלומים למימון יבוא של גלמים, חלקי חילוף וכו'. על אף כל המגביות והמלוות וההענקות, שמבחינה יחסית אין עוה מדינה בעולם שהושפעו עליה אלה בהקף שכזה, נאלץ האוצר להיזקק להלוואות שוטפות, בריבית המגיעה, כנראה, לפרקים עד 20%, ועתה צפויים אנו אולי לשיתוק ענפים שלמים במשק, אם לא להתמוטטות. מפני חוסר אמצעים לתשלום בשביל הדלק הדרוש בחדשים הקרובים — וכל זאת לאחר שסוף כל סוף נתקצצה ההגירה עד כדי 1/8 לערך מהקפה הקודם והונהגה בה מידה של „סלקציה“.

אין עוד יהודים

אכן, מי שחושב בקטגוריות ציוניות „ישוביות“ גושנות של רוב ומיעוט, במונחים של יחסי-כוח מספריים בין „היהודים“ ו„ערבים“, הוא יכול למצוא סיפוק בעצם העובדה שה„ישוב“ הוגדל תוך ארבע שנים אלו כדי כפליים ויותר, הודות ל„קבוץ הגלויות“, אבל אמת-המידה ה„דמוגרית“ מובן שאינה דווקא אמת-מידה בעלת ערך מכריע ותוקף מוחלט. יש לזכור גם שמבחינת ה"חשבון הדמוגרפי הכולל גדל אך במעט מספר האוכלוסים בשטחים הכלולים עתה בתחומי ישראל לעומת מה-שהיה בימי המנדט. וריכוזם ה"מבוהל של יהודים, מכל מקום ומכל סוג, במדינת-ישראל, הוא עצמו הביא לידי ריקון מלאי ההגירה היהודית הבאה-בחסכון לזמן קרוב. מי שהעמיד את עתידה של ישראל על רציפות הה"גירה היהודית, בהכרח יעמוד עתה ויתנה: „מה הלאה?“ — וספק אם תהיה בפיו תשובה לשאל-תו החרדה...

אין אנו מבקשים להטיח כלפי המשטר שהביא עצמו עד-אבסורד על ידי שמיהר מדי לחטל את מלאי ההגירה היהודית העומדת לרשותו, בכוח, איננו מבקשים לחזור ולטעון נגד העקרון הדוגמתי של הבאת יהודים ויהי-מה, ובאמת-מידה החשובה בעיקר לצרכי תעמולה והתרמה. הרי זו בכיה על לשעבר, לא נבוא כאן אלא לעמוד על העובדה שהתועלת הצומחת למשק מכמות נתרנה של כוח-אדם חדש בשטח כמעט לגמרי כש-אותה „כמות“ מוכנסת בפרק-זמן קצר מדי, וב"גודש רב מדי. למשל, 100,000 איש אם יובאו בתוך 5 שנים לשטח-ארץ מסוים על מנת לפתוח בהדרגה עשויים, בתנאים כאלה וכאלה, לחולל בו גדולות ונצורות; אותם 100,000 אם יובאו לשטח-הארץ שהוא בתוך חצי שנה, למשל, עשויים להיות לו לקללה ולא לברכה, ועד-מהרה תהיה שם חרב איש ברעהו והארץ תהיה ארץ-אוכלת-יושביה. נדמה לנו, על כל פנים, שנסיון ארבע השנים של „קבוץ הגלויות“ ממציא אי-שור מאיר-עינים (או מחשיך עינים) לגרסה זו. הכלכלנים האמריקאים הידועים, רוברט ר. נתן, אוסקר גאט דה. קריימר, בספרם „ארץ ישראל: אל: הבעיה וההבטחה“ (אנגלית; וושינגטון, 1946, הוצאת המכון הארצישראלי של אמריקה), אמדו את פוטנציאל-ההגירה היהודי לארץ-ישראל לשנים 55-1945, במסגרת „משטר התישבות“ מתאים, כמובן, ב-600,000 לכל הפחות וב-1,500,000 לכל היותר, עתה, בריחוק-זמן מסוים, יש טעם לחזור ולבדוק את חשבונם זה (שם, ע' 380):

מן האזור

לכל הפחות

150.000	10.000
800.000	500.000
70.000	10.000
50.000	10.000
20.000	5.000
100.000	0
25.000	0
225.000	65.000
60.000	0
1.500.000	600.000

ס.ס.ס.ר. (כולל פליטים)
מגבול ס.ס.ס.ר. עד הריין
מן הריין ועד האטלנטי
בריטניה והדומיניונים
ארה"ב
אמריקה הלטינית
צפון אפריקה
המזרח התיכון
אחרים

סך-הכל

בארץ-ישראל עליה פי 14 מצד השטח ועליה פי 32 מצד היבול בשנים 1921-1945. חלק הארי בעליה זו נזקף לזכותו של המשק הפלאחי. יבול הירקות של הפלאח במשקי-בעל ובמשקי-שליחים כאחד הסתכם ב-1944/45 ב-189.000 טון משטח של 240.000 דונם (אומדן הערך - 5.113.000 לא"י). ויבול הירקות של המשק העברי אותה שנה, במשקי-בעל ושליחים כאחד, הסתכם ב-55.000 טון משטח של 40.000 דונם (אומדן הערך - 1.745.000 לא"י). היבול הארצי הכולל הסתכם, אפוא, בשנה ההיא ב-300.000 טון בקירוב. יבולו של הפלאח אותה שנה בירקות עלה כמעט ב-100% לעומת יבולו בשנת 1939. ואגב, כל זאת בלי "ציונות" אלא רק הודות לקוניונקטורה נוחה, לפריון-העבודה ולכושרי הייצור של הפלאח.

לשם השוואה נזכיר שלפי אומדן רשמי ורוד ביותר ישווקו בישראל בתשי"ב, שנת-ברכה בלתי-רגילה, 100.000 טון ירקות ותפוחי-אדמה, לאוכלוסיה שברובה המכריע אינה מצמיחה דבר מן האדמה, ובמחירי-ייצור מנופחים ביותר. ב-1945 היה יבול הפירות של ארץ-ישראל (מחוץ להדרים) 174.000 טון במשק הפלאחי בלבד (לעומת 131.000 טון ב-1939!). ולפי סיכומו של מר וולניסקי בוועידה הארצית האחרונה של "תנובה" (ר', דבר', 15.5.52) היה יבול הפירות (מחוץ להדרים) ששווקה "תנובה" בשנת תשי"א (1950/51) לא יותר מ-11.300 טון, והיבול הישראלי לשנת-הברכה תשי"ב (כולל את המשק הערבי בישראל) נאמד ב-25.000 טון. לשם השוואה נוספת כדאי יהיה עוד להזכיר, למשל, שבבעבר-הירדן הנחשלת ודלת-האוכלוסים היה יבול הענבים בלבד, בשנה כ-1943, לא-פחות מ-23.000 טון!

לפני המלחמה היו ב"סקטור היהודי" 10.000 פרות, שסיפקו את עיקר צרכיו של "הישוב" בחלב ובתוצרת-חלב. ללא כל הקצבות של מספוא מבחוק. כיום מונה משק-חלב הישראלי 40.000 פרות, אספקת התוצרת נתונה להגבלות שונות, וכמעט כל המספוא לרפת (כמו גם חלק נכבד ביותר מן הגרעינים ללול) מובא בדולארים מחוץ-לארץ.

ענף הצאן - המשען הטבעי והזול לאספקה עצמית בבשר, בצמר, בתוצרת חלב - עמד בשנות 38-1933 בארץ-ישראל המנדטורית על 120.000 ראש בממוצע, ובשנות 43-1939 קפץ והגיע לכדי 215.000 ראש בממוצע. למדינת-ישראל העצמאית מגיע הוא בדוחק לעשירית המספרים האלה - ובעבור מנות מגוחכות של בשר-בקר מן החוץ אנו משלמים מיליונים מרויבים של דולארים בשנה.

ייצור החטים הגיע ב-1939 בארץ ישראל המנדטורית ל-190.000 טון, מלבד מיני דגנים וקטני-גודל אחרים. את רובה המכריע של כמות זו ייצר הפלאח המקומי, ובזכותו נזקקה או הארץ ליבוא חטים בשיעור 50.000 טון בלבד (ובעיקר ממדינות שכנות). בשנת 1951 לבדה הובאו למדינת ישראל 260.000 טון חטים מבחוץ, מארצות-מזרח-הקרח ביותר, במטבע-חוץ יקר ביותר, וב"פרזיטקציה". הייצור המקומי היה אפסי, ובימים אלה אנו מתבשרים על סיכויים להשגת חטים מברית-המועצות, ונסף על 240.000 טון חטים שיוקצבו לנו כנראה לשנה השוטפת מטעם הארגון הבינלאומי - כמות שלא תספיק לנו.

ההשגים שאליהם הגיע המשק הפלאחי, והתיקדותו העצומה במספר שנים מועטות, ביחד בעת המלחמה העולמית השנייה, הושגו מבלי שיגדל האחוז של המועסקים בחקלאות בתוך כלל "הסקטור הערבי"; הם הושגו בלי שום שינוי (לעמוד 12)

אם כה ואם כה, כיום הזה נתמצו עתודות ההגירה היהודית הבאות-בחשבון, הן נתמצו כמעט כליל במזרח התיכון (להוציא אולי את איראן ואפגניסטאן). הן נתמצו - ואם גם במידה ידועה מחמת הגזירות והרשעות של משטרים מסוימים - במזרח-אירופה ובבלקאן. הן אינן קיימות למעשה באירופה המערבית והתיכונה, וכל שכן שאינן קרובות להתגלות מעבר לאטלנטי. ואשר להגירת יהודי צפון-אפריקה, הרי רק זעזוע חמור ביותר במעמדם של אלה יוכל לחדש את זרימתה.

ככל שאפשר לחזות את הדברים יש מקום לחשוב על הגירה אפשרית של 150.000 - 100.000 יהודים, לכל היותר, ב-3-4 השנים הקרובות, וכלכלנים ישרים בישראל מדעים שמבחינת האינטרסים של המדינה, השוטפים והרחוקים כאחד, יש אפילו לאסור עתה על כל הגירה נוספת. להוציא הגירה של אלמנטים החשובים במיוחד בשל החוץ או המוחציות שהם מביאים אתם.

על כל פנים, מיצוי עתודות ההגירה כשלעצמו מניח לנו למחוק למעשה את ההגירה היהודית הנוספת מחשבון גורמי-הקבע שיעלו על המשק הישראלי, ובתוכו, בשנים הקרובות.

חשיבות המשק הפלאחי

בשנות המנדט הבריטי עמדה ארץ-ישראל בסימן התפתחות כלכלית מזרזת, רצופה פחות או יותר, ב"סקטור היהודי" נתגלתה התפתחות זו בכניסת הגירה משוהה מצד הרכב-הגיליים, המוראל, הכושר הטכני והתרבותי, וההון (שבניגוד לרושם המקובל היה רק ב-15% "הון לאומי", כלשון הפרזיולוגיה הציונית). אבל התפתחות זו בשום פנים לא היתה מיוחדת ל"סקטור היהודי" בלבד. ההתפתחות הנמרצת במשקו של הפלאח היתה במידה לא-מעטה תוצאת-לוואי מזרימת המהגרים היהודים, על ההון והטכניקה שהביאו עמם, אך במידה לא מעטה גם סייעה להתבצרותם המשקית של המהגרים היהודים, מתוך שהועילה לייצב את מאזן התשלומים והייצור של הארץ כולה, וה"סקטור היהודי" בכללה. הודות למשק הפלאחי בעיקר היה המאזן המסחרי של ארץ-ישראל כמעט כל שנות המנדט בסעיף "מזון, משקאות וטבק".

ערך הייצור החקלאי (במחירים רשמיים) של המשק הפלאחי עמד ב-1944 על 19.5 מיליון לא"י, ואילו ערך הייצור החקלאי של המשק העברי הגיע אז ל-8.7 מיליון לא"י בלבד. אמת שהפלאח נוהג היה לצרוך במשקי-ביתו 75% מיבולו, לעומת 25% מן היבול שהיה צורך החקלאי העברי במשק ביתו; נכון גם שלמשק העברי היו יתרונות מסוימים בטכניקה החקלאית, יחרונות בציד ובפוריות ליחידת-שטח. כנגד זה היו הוצאות הייצור שלו יקרות לאין-ערוך מאלו של הפלאח, ומרובה פירכמה היתה רגישותו לעונות-שפל ומשבר. עובדה שאינה ידועה הרבה היא, למשל, שבגידול הירקות הלה

במחקרם של ר. נתן ואו. גאס הוצעה סכימה של קליטת 60 אלף עד 110 אלף מהגרים בשנה, משך תקופה של עשר שנים. חישובם עמד על ההנחה שהאוכלוסיה שאינה יהודית תוסיף להתקיים בארץ-ישראל, אף תתפתח, ושמשק הפלאח יקודם במרץ רב במסגרת הפיתוח הכולל. הוא עמד על ההנחה שהעקרון של הגירה "בלתי-מוגבלת" אין פירושו שכל יהודי יוכנס לארץ-ישראל מבלי שיש לב למצבו הגופני והנפשי, שמהגרים יוכנסו בלי התחשבות בקצב הכלכלי השוטף של הארץ. הוא עמד על ההנחה שתוסיף להיות בקורת על טיב החומר האנושי; שיהודים זקנים, למשל, שאינם מתקבלים אצל קרוביהם בא"י, יוכרו כבעיה שאיננה דוקא ארץ-ישראלית. ועם כל זאת קבעו הללו עוד כלל אחד גדול: ההגירה היהודית לארץ-ישראל "יהיה צו-רצון לכלמה אם יתברר שהיא מזריחה את רמת-החיים של הערבים הנמצאים עתה בא-י למטה מן הדרגה של שנות 1935-39... ואם יתברר שהיא מזריחה את רמת-החיים היהודית ביותר מ-15 אחוז למטה מן הדרגה של שנות 1935-39" (שם, ע' 390 והלאה).

"קבוצת הגלויות" החל בתנאים גרועים יותר מאלה שנתחו בתכניות ובמחקרים משנת 1945. החלל הריק שנוצר בישראל עם העלם המשק הפלאחי, הגבולות שחתכו באדמת הארץ פני-מה, הבידוד מן הסביבה הגיאוגרפית הטבעית, העול הבטחוני המיוחד - כל אלה חייבים היו בעצם להשפיע בכיוון של האטת קצב ההגירה, החמרת ברירתם של המהגרים, הכוונה קפדנית יותר של הבאים. מדיניות ההגירה הציונית-הפנאטית של המשטר התנהלה מתוך התעלמות גמורה מכל אלה. בהולה היתה "לרשת" את הפליטים, בהולה היתה לנצל את הסנטימנטים הנוחים-להתרמה שעוררה מלחמת 1948 בפזורה היהודית. הנה כך חוינו שנהרשנה בגידול הישוב במדינה ב-25%-20 מכוח הגירה פרועה וללא בחירה (לעומת הגירה מבוררת בשיעור 3.6%, 3.7% ו-5.3% מכלל האוכלוסיה בשנות 1933, 1934 ו-1935. שנות-השיא להגירה היהודית לארץ ישראל המנדטורית).

אם נכלול בחשבוננו את היהודים שבאו לארץ-ישראל מאז תום מלחמת-העולם השנייה ועד קום המדינה נמצא שקלטה הארץ מ-1945 עד עתה כ-800.000 מהגרים יהודים. אכן, את רובם המכריע קלטה לא תוך עשר שנים, לפי חישובם של אותם האמריקאים, אלא תוך ארבע שנים. מן האזורים ס.ס.ס.ר., מן הריין עד האטלנטי, ברי-טניה והדומיניונים, ארצות-הברית, ואמריקה הלטינית לא באו יהודים כלל בשיעור הראוי להיזכר, אולי מטעם זה אנוסים היו מנהיגי ה"משטר הכושל להתחכם ולהביא את היהודים בכל האמצעים, מהם בלתי-כשירים ובלתי-מהוגנים בתכלית, מארצות צפון-אפריקה ומן המזרח-התיכון, שחלקם בכלל ההגירה של השנים האחרונות עלה כדי 50%-60. - הרבה יותר מכפי שניחשו הכלכלנים האמריקאים.

הציונות "מסדרת את עצמה"

גולה ש"סכנת התבוללות" מרחפת עליה? הקצרה בינתם מהבין כי התפתחות זו באה מתוך עצם התנאים האובייקטיביים בארץ, שחשפו את מערומיה של "הלאומיות היהודית"?

אולם על כך אין בעצם להתפלא. הגיונית כל מי שנותן ליהדות דפוס לאומי. וכן עומד על הקשר שבין ישראל והיהדות, בדין ובהגיון הוא בא לקבוע מה "זר" כאן ומה "הומוגני" הוא. ואפילו נתעכב בארץ ללילה אחד. אין לו כל צורך לבדוק מהם התנאים האמיתיים בארץ זה מהו הלך הרוחות האמיתי ומהם צרכי הארץ האמיתיים. עליו לבוא עם כל הרעיונות והאידי-אלוגיות היהודיות ולראות בהם חזות הכל, ולאכוף אותן על דור ממרה וטורר.

אין חלים אדונים אלה ואין הם מרגישים כיצד יעוותו תורות אלו את רוחו של דור זה והדורות הבאים. אם מהותה של מדינת ישראל דתית היא, מה תהיה עמדתו של אדם שמסקנותיו האישיות נוגדות את תורות היהדות, וביחוד לאור תרבות העולם החילונית הנוכחית, שאפילו היא מתעקשת להחזיק באלהים יכולה היא לפנות עברו קרן זוית צרה של "אלהים כמתמטיקאי" לכל היותר, ועוד "פתרונות" מעין אלו. היוכרח אדם כזה לנער את זוהמתה המקודשת של הארץ מעל רגליו ולקום ולמצוא מקום בו יתכנו עדיין חיי רוח חפשיים? היאלץ להימלט מכאן מפחד ביקוריהם העונתיים של הפינקלשטיינים למי ניהם? היוקמו פלוגות, שהאסטרטג העליון שלהן יהיה מר פינקלשטיין, ושיהיו מורכבות מאנשי אגרוף מחניכי "סולם" ונטורי קרתא כדי להשגיח שלא יתגנבו כל רוחות אפיקורסיות מהמעברות וממכוני תורת החברה כדי להביא במבוכה את קהל המאמינים התמים? האם לא מוטב לבטל בכלל את המעבדות ומכוני תורת החברה ולהקים "חדרים" ובתי מדרש תחתיהם? והעיקר — האם מתחייב מר פינקלשטיין, לאור העובדה

"יהדותה" של מדינת ישראל בטוחה במידת עצם קיומה. כל צעד בהתפתחותה יקרב אותה להעלאת קרנה של דת ישראל ולהצגת הערכים המוסריים הטמונים בתורת ישראל", כותב י. רונטל בגליון "הארץ" מיום 5.6.52. במאמרו על דעותיו של פרופסור לואי פינקלשטיין על הקמת "מרכז רוחני" בישראל עבור היהדות העולמית.

אין אנו יודעים בדיוק באיזו מידה מדבר כאן מר רונטל ובאיזו מידה מדבר כאן מר פינקלשטיין. אך מתוך תוכן המאמר יש להניח שאלו הם דברי מר פינקלשטיין. כן אין ברצוננו לראות דעה זו כדעתם של רוב היהודים, דווקא, היות וברור שלא כולם ינסחו את דעותיהם ביחס לתפקידה של מדינת ישראל בצורה זו. אולם כאן רואים אנו עובדה יסודית. כל כמה שלא יתפתלו חכמי היהודים וינסו להתחכם ולמצות הגדרות השתמשות, הרי בסופו של דבר מגיעים הם לעובדה שאין בעולם דבר היכול להיקרא "יהדות חילונית", כשם שאין "קתוליות חילונית" או "בודהיזם חילוני". תמיד חוזרים הם אל העובדה שהיהדות הריהי ביסודו של דבר יצור דתי. "תורות השוא האנטי דתיות אינן אלא סחירות יבוא, מורשת ההתבוללות באירופה התיכונה והמזרחית, והן זרות לארץ ולאורתה. אף להשפעתן על חלק מהנוער בארץ אין הרבה משמעות", ממשיך מר רונטל בשם מר פינקלשטיין.

כאן תמהים אנו לחוצפתו של מר פינקלשטיין, באיזו רשות בא הוא, הוור, הנמצא בארץ זו הפעם הראשונה, כנראה, ולמשך זמן קצר ביותר, לקבוע מה זר כאן ומה לא. וכיצד באים ה"ה רונטל ופינקלשטיין, לידי הארצות הקלסיות של ההתבוללות היהודית, ומפריחים "תיאוריות" בנוגע להשפעות "ההתבוללות היהודית" על הנוער העברי, שגדל לאסוננו על ברכי היהדות והציונות. האם גם זו ארץ "גולה יהודית" לגביהם?

הקיימים ערכים נצחיים ביהדות שכדאי לשמר אותה עבורם? אנו עומדים ואומרים — לא! אין כאלה! זה שנים רבות שניסו להקנות לנו ערכים אלו וכל שעלה באפנו הוא עבשם הרקב של ספרים שאבד עליהם כלת. וגרוע מכל — השתעממו עד מות.

הקיימים אי אלו גרעיני התקדמות בתורות היהודיות כיום? — לא ולא. כל עמידה בתוקף על היהדות פרושה ריאקציה. הפליה גזענית עדתית. כפיית תורות נושנות בכוח על בני אדם שנפשם נקעה מהן. פירוד ומריבה כאשר צריכה לשלוט אחדות ואחוות. ריאקציה רוחנית. ריאקציה חברתית. ריאקציה לאומית.

הנתנו פעם חכמי היהודים את דעתם לאן תביאנו ההפרדה בין "נימולים וערלים", שהיא תוצאה הגיונית מרעיון "הגוי הקדוש" של פינקלשטיין ושכמותו? השמע פעם מה שאמר לי נער דתי, אכול בתורות היהדות עד השורש בו: "אלפיים שנה היו הגויים הורגים אותנו. ששה מיליון יהודים נרצחו באירופה על ידי הגויים. עכשיו הגיע הזמן שאנו נרצח את הגויים. אנו נכבשו את כל הארץ ונהרגו ונגרש את הערבים". היסמכו אנשי חכמת היהדות הללו את ידיהם על התפתחות הגיונית זו של תורותיהם?

הנתנו פעם את דעתם על העובדה שתפיסה זו מתנגדת ביסודו של דבר לאותו טיפוס אדם שבאו לארץ ישראל כדי להקימו מלכתחילה? הם רצו "יהודי גא זקוף, שאינו מכנס זנבו בפחד לשמע גערת הגוי". אך אם יקנו לנער העברי את מושגי היהדות, האומרים למעשה כי איבת עולם נטושה בין הנימול והערל, ואין דבר עלי אדמות שיוכל לשנות עובדת עולם זו, הרי משיצא אותו נער "יהודי וגא" מארצו לשם לימוד, למשל, או לאיזו מטרה אחרת, הבה ונהרהר בהלך רוחו אם יכנס לחדר מלא "גויים": "אנשים אלה שונאים אותי שנאת עולם. מאווים היחיד, העליון לכל שאר מאוייהם, הוא להרגני. יחיד אני כאן. לא מדוע ולא קרוב ולא גואל. הצילוני!" תהיה זו תגובת פחד פשוטה ומובנת לאור ההנחות היסודיות, ולא תגובה של פחדנות. גם "הגוי הזקוף" (עוד ביטוי של נחיתות יהודית...) עלול לפחד ואף להיות פחדן. אולם תגובה כזאת תציין את המגיב כאובייקט כשר ויפה לבית חולי רוח. ואותו צעיר, משיחזור לארצו יוצא עם עדת מרעיון וימצא "גוי" בדרך (אם ישאר כזה לפליטה), דמו בנפשכם באיזו הנאה יוציאו הללו את נשמתו. לאט לאט, בנחת ולא בחיפזון.

כך יקום לנו דור פסיכופאטים רצחניים. בסופו של דבר יביא חינוך כזה לידי כך שעל כל המדינות שכנותינו תהיה מוטלת מצוה פשוטה של הגנה עצמית — להשמיד את מדינת המטר רפים. חינוך יהודי יביא שוב את התגובה הישנה והידועה על היהדות. והפעם — בצדק מוחלט. אין "זקיפות קומה ורגש שיוון לכל באי עולם" עולים בקנה אחד עם היהדות. מתי יבינו זאת אלה שעדיין לא טפשו ליבם בפיטומי מילים ודולרים? מתי יקומו להסיר מעלינו את רוח העורעים הארורה אלף אלפי פעמים הלנו? הנשאר במדינה זו גם קב אחד של שכל ישר?

לבער את הנגע...

בשני מובנים נבדלת תנועה זו (העברים הצעיר — המע) מרוב המפלגות: אינה מתימרת לקחת חלק, לפחות לא לעת-עתה, במשחק הכוחות המיוצגים בנופים הנבחרים הקובעים את צורת המשטר, ואינה מזדהה אף באופן חלקי עם הרקע המשותף של כמעט כל המפלגות בארץ: הזיקה לתנועה הציונית, תבטא זו כאשר תבטא, וטעם "הכנענים" עמם. הם טוענים שכאן בארץ נוצרה אומת חדשה שאין לה עוד קשר עם יהדות העולם, שהאקסטרסים שלה מתנגדים לאלה של יהדות העולם ביחס לארץ-ישראל, ושחייבת לפיכך, לטובת הארץ, להתנגד לכל השפעה ציונית, במידה שזו אינה לטובת הארץ והיושבים בה... התופעה המסוכנת ביותר: העברת הדגש להקמת מדינה עברית, המופיעה כמטרה בפני עצמה ולא כאמצעי לחיסול בעית היהודים. בו ברגע שאנו נוחנים מקום לשינוי הדגש זה, פתחנו את השער לכל מיני מסקנות, מדרישתו של בן-גוריון לאר-העברות ע"י יהדות התפוצות ועד לטענת הכנענים שהציונות היא נגע רע המסכן את עצם חיי העם

הכלליים, 2.4.52.

כולל יהודי ארץ הקודש

מצבנו הכלכלי האומלל נראה לאורה בצורת אינפלציה, חסרון סחורות תצרוכת וכיו"ב. אך כפי שהסביר א. קפלן, שר-האוצר לשעבר, לא אחת, אין קשיינו אלה נובעים אלא ממקור אחד, והוא מצב מאוזן התשלומים, שלשם איזונו אנו משתמשים לא בהכנסות מיבוא אלא במלוות ואף מלוות לזמן קצר. לאיש העם ייאמר שפירוש הדבר הוא חסרון במטבע ור"ל שם קניית הסחורות החיוניות לנו בחו"ל, חסרון שהתגברנו עליו בעזרת נדבות ומגביות ואף בעזרת מלוות לזמן קצר. באפריל ובתחילת מאי ש. ז. הגיע מועד פרעונם של כמה ממלוות אלה. התברר שבאוצר המדינה אין מטבע זר לפרוע את החובות. דומה היה שמשבר כלכלי חריף ביותר רובץ לפתח מדינתנו. ב"הארץ" כבר פורסם מאמר ראשי, שבו תיאור קודר וריאלי מהמצב שנראה היה לעורכי "הארץ" שאין ממנו מפלט: — בתי החרושת נסגרים מחוסר כסף לקניית המריגלם, האבטלה פושטת, החנויות ריקות ממוון — ואז ניאלץ לחיות כפי שפריון משקנו נותן. "למזלנו" אור שר-המסחר דר. יוסף את הציון, נסע לאמריקה והצליח להשיג הסכמה שעשרים מיליון הדולר שנסארו מהענקיה נועדו לפיתוח יוצאו על תשלום חובות מדינים. לנושים הצליח דר. יוסף להביא היר כי אם יעמדו על פרעון החוב במועדו, לא יקבלו מאומה, לכן מוטב להם להסכים לדחיית מועד הפרעון; ולעקשנים שבהם הצליח להשיג כסף ממגביות הרום, ויש אומרים שאף הצליח להשיג מלוה לחמש שנים ברובית של 20% (עשרים!) לשנה.

דומה היה שאחר שנחלצנו לרגע ממצבנו הקשה ינועו אמות הסיפים במשרדי הממשלה מחדת המצב, ואנו נעבור, אם כי לא באותה דרסטיה שניבא לה "הארץ", להיות ברמה שפריון משקנו מרשה, אך לא ממנו ולא מקצתו. שר-התחבורה מר ד. צ. פנקס קם וברא, כזכור, ש"כל זמן שאפשר לפשוט את היד — אין צורך לפשוט את הרגל". ודומה שלא חדש צלצול הדברים האלה. כבר נשמעו שכמותם מפי אנשי "כולל אונגריה", "כולל ורשה" ודומיהם. וכי כמה בקלו הם מאתנו? סוף סוף, תושביה היהודים של מדינת ישראל ראל מוטב להם כנראה לפשוט את היד מאשר לעשות שיפורים בדרך שתפגע למשל בהסתגרות העדתית. כי אחרת לא יהיה זה כולל יהודי, זה עלול להיות גרעין לאמה גורמלית. ומכך — "ישמרנו השם".

כאן נביא כמה צורות פעילות כלכליות שיש בהן כדי להביא לחסכון במטבע זר. פעולות אלו אין להן ערך ראשוני ומכריע. הן מובאות כאן דווקא מהיותן דוגמות קטנות, מאלפות, וקלות לביצוע מבחינה אובייקטיבית — אם כי אולי לא מבחינה "סובייקטיבית". הן סוטות משהו מדרך המחשבה של כלכלנים יהודים רבים בארץ, מדרך המחשבה של תושבי "כולל".

חקלאות

באוגוסט 1950 נועדו מנהיגי יהדות ארצה"ב במלון "המלך דוד" בירושלים לדון בבקשת ישראל לאיסוף מיליארד דולר. באותה הזדמנות הגישה להם לשכת ראש-הממשלה חוברת ובה סיכום קצר של תכנית הפיתוח הישראלית לשנים 1950—1953. בלוח הערות בחוברת זו עומד דר. גרינבאום בבהירות על ההבדל לים בין פיתוח חקלאי לפיתוח תעשייתי. פתוח תעשייתי הוא זול ומהיר יותר. די להעביר לארץ ביח"ר מסוים מחו"ל, ואחרי תקופה קצרה של הרכבה ואימון מועלים מספק ביח"ר זה פרנסה מספיקה למספר גבוה של מפרנסים. לעומת זאת, פיתוח חקלאי דורש סכר עים גבוהים של השקעה לכל מפרנס, ביחוד שתקופה ארוכה צריכים לתמוך בו עד שיגיע לדרגה המקצועית המאפשרת רווחים ופרנסה מהשקעות בחקלאות. מתוך

שיקולים מסוימים, מסבירה החוברת, נתן ראש-הממשלה ז'לה הוראה לשים את נקודת-הכובד בפיתוח הכלכלי של החקלאות דוקא.

מאותו יום ועד לזמן כתיבת המאמר זרמו מיליוני דולר לביצוע חלק זה של התכנית. כלום אפשר היה לחסוך מטבע זר בביצוע התכנית לפיתוח החקלאות? הבה נפנה לתכנית הפיתוח עצמה, שהתפרסמה כולה במרס 1950.

בחלק שנועד לפיתוח חקלאי נמצא דבר המושך מיד את עינו של הכלכלן הבא לבחון אותה. כל נתוני הפיתוח מכונים אך ורק לאותה חקלאות הנקראת בפי עורך התכנית ומתכננה "חקלאות עברית". לאמור, טגלות הפיתוח דנות אך ורק ב"ימי עבודה בחקלאות העברית", "יבוא חקלאות העברית", וכיוצא בזה. רק בבואו לדון בענף הפלחה מבחין המתכנן בצורך בדיון נפרד בפלחה המעובדת ע"י "ערבים". לכאורה אפשר היה לחשוב שאין חלקה של החקלאות הערבית כדאי שיקדישו לה דיון נפרד. אך הנה פרסמה הלש"כה המרכזית לסטטיסטיקה ומחקר כלכלי, בסדרת פרסומים מיוחדים, חוברת על כלכלת ישראל בשנת 1950. היא שנת פרסום תכנית הפיתוח 1950—1953. בחוברת זו, שפורסמה רק לפני חדשים מספר אנו מוצאים טבלה על הערך ב"ל" של היצור החקלאי של המשק היהודי והמשק "האחר". סיכום המספרים מראה שבאותה שנה, 1950, מיצור חקלאי כולל שנערך ב-89 מיליון ל"י (המספרים והאחוזים מעוגלים) יצר המשק ה"אחר" — לאמור, זה שנקרא בתכנית הפיתוח חו"ל "ערבי" — תוצרת בסך 7,6 מיליון ל"י, כ-8,5% מהתפוקה, אם נוריד מכך את ייצור הפלחה נמצא שמסך כולל של כ-40 מיליון ל"י יצר המשק האחר היצרת בסך 2,6 מיליון ל"י — 6,5% מהסך הכולל של היצור החקלאי. וכאן חשוב לזכור שמחירי התוצרת החקלאית ה"אחרת" נקבעו אז, שרירותית, למטה ממחירי תוצרתה של "החקלאות העברית". לאמיתו של דבר הערך היחסי של הייצור הפלחתי גדול בהרבה.

ברור שסקטור זה של החקלאות, אם היו מקדישים לפיתוחו סכומים נמוכים ביחס, היה יכול לחסוך לארבע צד סכומים גבוהים של מטבע זר, מאחר שאין צורך לחכות עד ש"יקלט" בעבודה החקלאית וישא את עצמו. מספיק היה לו עזרו לכפר הערבי להכניס את המיכון המינימלי והדריכוהו בשיטות עיבוד יעילות יותר כדי שיגביר את תפוקתו החקלאית במידה גדולה מאד. נוסף לכך היה המיכון מאפשר לחקלאים הערבים לעבד את אדמתם השטחים של הרכוש הגטוש שלא היה בכוחו של המי שך העברי לעבדם אותה שעה ולכן עמדו זמן לא קצר בלי עיבוד, נתנוונה, או שפחתה תנובתם הרבה. תוצאה שלישית של הכנסת המיכון למשק הערבי היתה שהרוד ידים מנוסות לעבודה שכירה במשק החקלאי ידים החסרות כל כך.

נוסף לחסכון במטבע זר היתה באה התמוגגות מוגברת בכלל האומה הנוצרת כאן. בתי ספר בשפה העברית, שהיו מקנים השכלה חקלאית עממית ואף תכנית לנעור החקלאי בכפרים, לא רק שהיו עוזרים לפיתוח החקלאי בעתיד, אלה שאף היו משגים את מעמדו של מיעוט זה בקרב הנוער במדינה ואת יחסם של החקלאים במדינות שסביבנו למדינת ישראל.

הדת — מכשול משקי

גורם נוסף המביא לנו הפסד בסכומים ניכרים של מטבע זר הוא גורם מורכב. נזכיר רק כמה דוגמות בולטות בנדון זה. בנוהג שבעולם שיום אחד בשבוע מקדש למנוחה, ואף אני איני בא לערער על כך, אך

דומה שבענינים הנוגעים לחסכון במטבע זר נכתב לאמר "יעבוד בשבת ואל יודק לבריות". המדובר הוא בראש ובראשונה בעבודות פריקה בממל. סדרי ההובלה הימית דורשים שאניה המשתתפה בממל מקבלת פיצויים בעד כל יום שהיה בממל. לגבינו פרושו של דבר הפסד במטבע זר: חצי מיליון לירות שטר"י ייג ב-1951. אם נזכור שאין עובדים ביום השבת, ביום הששי מסוימים את העבודה בצהריים וביום ראשון מתאחרת למעשה תחילת העבודה, נבין שבגלל השבת נפסקת העבודה ליום וחצי בשבוע. זמן זה הוא כ-22% מהשבוע, ולמעשה יותר מ-22% מתשלומי זמיה שהיה במטבע זר ניתנים בשל שבת-השבת זו.

אחת החברות העשויות בהחלט להכניס בעתיד מט"ב זר לקופת המדינה היא חברת התעופה "אל על". דרכן של חברות תעופה שאין הן שובות אף יום בשבוע: הרי בעולם של ימינו אי אפשר להפסיק את התחבורה ליום תמים. אך לא ככל החברות חברת "אל על". יהיה זה אירון שיסע בין שתי החנות ב"הארץ", ואפילו לא יהיה איש מהצוות או מקהל הנוסעים שומר את השבת, יפסק השרות ביום ששי ויחודש רק ב"מוצש"ק". ואם תשאל מה טעם מקפידים קבר-ניטי המדינה, שאינם מפורסמים בארץ בשמירת השבת, להדר כל כך בענין הנדון, — אף לכך יש טעם. יהודי העולם, אף שאינם אדוקים כל עיקר, מנדבים לקיום כולל יהודי כהלכתו בארץ הקודש. אם חברי הכולל אינם שומרים את השבת הרי אין זה כולל קדוש כל עיקר, וכלום נקום לסכן את עתידן של ההכנסות מפשיטת-יד?

לסיכום, ענין שכבר נזכר לא פעם, והוא ענין הספקת החלבונים. אין צורך להסביר את חשיבותם של החלבונים. מקור החלבונים החשוב לאדם הוא הבשר. לכן אין כל פלא שבמשרד הממשלה עמדו לא פעם על הפרק תכניות להביא בשר "טרף" מחו"ל, שהוא זיל ונוח להשגה יותר מן ה"כשר". בלחץ המשרתים בקודש של יהדות ישראל הורדו תכניות אלו מעל הפ"ק. ולעתים, כשהובאו כמויות קטנות של בשר טרף, הושחת הבשר או הושלך לים. נוסף לכך אין הם מספקים בזמן האחרון בכך שהבשר יהיה בשר בהמות כשרות, וישחט בהשגחת הרבנים המקומיים לפי כל דיני היהדות. משגיחים ישראלים דוקא צריכים לגייס סוה לחי"ל ולהיות שם על חשבון הוררות הדלות בי מטבע זר של המדינה, על מנת להשיגה על השחיטה. ולא זו בלבד, הדבר הפך בידם קלף פוליטי. אם יורו להם בענין מסוים, יכשירו את הבשר, לא יותר ר"ו — ויהיה הבשר כשר אפילו "למהדרין שבמהדרין", — הם יטריפו אותו. ואם למרות הטרפתם ימכרו את הבשר הכשר בארץ, הרי יקימו צעקה בכל העולם שבישראל מוכרים בשר טרף, ומי יודע מה השפעת תהיה לצעקה כזו על הכנסות המגביות? וכך מבוזבז המטבע הזר המועט שבידינו, אף מחסרים אנו חלבונים מן הצבור.

אין בדברים אלה משום הצעה לתכנית כלכלית אל-טרנזיטבית, או לדרך שתחלצנו מסכך בעיותינו הכלכליות. נקודות אלו הובהרו רק כדי להראות איך אותם הכוחות, שפעלו בישוב היהודי הישן בארץ, מפריעים אף היום לפיתוח פעילות כלכלית במושגים מודרניים וממלכתיים, ואף עומדים בסופו של דבר על דרך התמזגותה של ישראל באזור שמבחינה כלכלית, כמיתר הכחינות, היא חלק אורגני ממנו. התמוגגות שהיא הדך הטבעית והיחידה לארגון מבנה כלכלי בריא.

ש ב י ז

אורח צדקה ומישור

בהונות הקבצן הזדקרו בחוצפה. "לא רוצה חצי גרוש. תן גרוש". הוא הסתכל באותן בהונות בעיון רב. היתה זו שעת צהרים הוא ישב על ספסל בשדרות, כשם שישבו אנשים רבים אחרים כדי לבלות את שעת הפסקת העבודה. מדוע מושך הקבצן את רגליו באבק כך, כאילו רצה לחכך בגירוד שעלה לו באמצע כפות רגליו? והבהונות הארוכות, שכאילו חיות דן בפני עצמן, מתפלשות בעפר בתצנוג ולשות בו. ארץ משונה. נהפכו בה סדרי עולם. אין קבצן נוהג לקבוע את גודל הסכום שיקבל אלא כאן. נראה שאם היה הקבצן מקבל את חצי הגרוש, היה חותר בכך תחת תעריף המחירים שנקבע על ידי ההתאחדות, או האיגוד, או ההסתדרות, והיה בוגד באינטרס הקולקטיבי של חבריו.

הוא הושיט ידו והוציא מכפו של הקבצן את חצי הגרוש ושם אותו בכיסו, שלף סיגרייה מהחפסיה והחל לעשן. הקבצן עמד לפניו וציפה להופעתו של הגרוש. לאט לאט הבין שאין הגרוש עומד להופיע, ועיניו נתמלאו חמת זעם של אדם ישר שנפל ברשת נוקלים. אולם עדיין נותר לו משהו מנימוסיו הקבצניים ולא הסתער לחרף ולגדף את הנדבן האכזב. מתתיהו הוסיף להסתכל ברגליו של הקבצן, שבהונותיהן התכווצו ופנו זו כנגד זו כאילו מתוך מאמץ התרכזות לשם התפרצות רבה. אולם תוך כדי כך נתרפו הבהונות והקבצן פנה והלך לו לדרכו כשהוא ממלמל משהו מלא שצף קצף בינו לבין עצמו.

"בעצם אינך צודק", אמר גבר בגיל העמידה שישב על הספסל ליד מתתיהו. הוא היה שוף, חסון, לבוש חאקי ומכסיף שיער. "הלא אחרי ככלות הכל גם אתה גם אני קבצנים, ועל הצדקה אנו חיים. הואיל וכך מדוע לא נתת לו את הגרוש שלו?"

"זה לא חשוב שאנחנו קבצנים", אמר מתתיהו. "העיקר היא הצורה. אין דבר גרוע ומכוער מקבצן שבושת לא ידע. הדבר יוצא ללמד על הארץ בה הוא חי".

"כלומר ששונא אתה את פרצופך המתגלה באותו קבצן".

"דומני", אמר מתתיהו, "שכבר הרבית שנים וחכמה כדי לדעת שבני אדם לא תמיד יאמרו לך תודה אם תאמר להם את האמת".

"אני אינני נותן נדבות לקבצנים לעולם, אפילו כשהם באים אלי עם קופסאות של הקרן הקיימת", אמר הזר. "זה נותן לי עליונות מוסרית עליך".

"חבילות אתה מקבל מאמריקה?"

"פעם סירבתי לקבל. עכשיו אני כבר מקבל. כשאתחיל לתת נדבות, יהיה זה סימן שהגעתי לדרגה התחתונה".

"מעניין. אנו יושבים על הספסל רק רבע שעה וכבר מדברים בגילוי לב כזה. מה הסיבה לכך, פילוסוף?"

"פשוט מאוד. זוהי התמימות היהודית העממית הנודעת לתהילה, המושכת הנה תיירים ודיביונים".

"שלום לך", אמר מתתיהו. "אני צריך ללכת".

"לאן, לעבוד?"

"השתגעתי לראות מה נעשה על שפת הים".

"מצוין, מצוין. הצעירים בימינו לומדים מהר".

הנזק למדיטין

והשקבי

הנזק לצנאריך

כי אש צשן תקדח

מוקדי אדם תקדח

עד בתוקות תקדח

ולחב מתאבד

נקשול צשן

הבת

על כל נדות

הבת

נקשול בלע

מראש ועד זרף

עד צנאריך

הבת

עם לשונות האש

חשת בקנף

עם כהבי גחלת

רק צנאריך נגז

מיל לחב מנצנץ

רק צנאריך

בערפילי הקץ

רק צנאריך הקהב

בלחב קמקתב

שן צנאריך

באלהבי הקצף

שימי יד אל פסת ירכי

והשקבי לי אהבה

נצמת

והשקבי

שכין לצנאריך

והשקבי

שכין לצנארי

על פי שכין

הבת

על פי שכין

אמת

על פי שכין

אמת

על פי שכין

אלעט

תלאת אהבהי -

שימי יד אל פסת ירכי

והשקבי לי אהבת אמת

והשקבי

שכין למדיטין

והשקבי

שכין לצנאריך

כי רק בדם תרמז

תלאת אהבהי

נקשי יוצאת

אל צקסיף בת

נקשי יוצאת

אל צגילי אונץ

את כל לבי אמן

בנשם אסף

את כל לבי

בשלת שפתותיך

בניד עקעף אלקה

עם להב ליל

בניד עקעף

עם צחקך

תקעך

שכין צכה באצקבי

הבת

שכין עולה

מעם טבור האריך

שכין תלהט

ביני לבין עורף

ונצקה

עשן קהר בתוך

על פי שכין

הבת

על פי שכין תלקט

על פי שכין

אשחט

תלאת אהבהי

שימי יד אל פסת ירכי

והשקבי לי אהבה

נצמת

והשקבי

רשימות ערביות

אהבה בין החומות

בצעקה, והוא ישן: חסיין, חסיין, הצילני! חוש, הביא רופא, הצילני!

נעור וקפץ ממטתו מבוהל ונדהם, ונקא אליו, נפלה עליו חבכתו ביללה. חסיין, אוי לי! חסיין, אני בוערת! בוא אתי, בוא נמות שנינו יחד!...

נרתע מפניה ופרץ בצעקות — אחזה האש גם בו. בן־רגע נאספו כל בני המשפחה, קפץ כמטורף אל הרחוב והזעיק מכונית מגן דוד־אדום. לאחר שעה קלה היתה מוטלת בבית־החולים בנהרית.

ישב ליד מטתה כל היום, והיא אך אוד־מאש. דעתה צלולה היתה והיא גונחת איך הפוגות: — חסיין, אל תעזובני, חסיין! העוד תוסיף לאהבני? לאפר הייתי... הנה פנים אין לי עוד — הגם כזאת תאהבני?...

והוא מחזיק בידה ובוכה. והוא נשבע לה אהבתו ובוכה. והוא זועק אל הרופאים: הצילוה! והוא מתחנן בדמע: הנה כל כספי לפניכם — הצילוה! אשתי היא, כל חי! עוד שלשה ימים לחופתנו... הצילוה!!

השליך כסף־תועפות. עירוידם עשו לה, ללא הרעיל. לאחר שעות מספר נפחה נפשה...

עבד דחה ספלו מלפניו. נשא מבטו אל השמים המחוררים.

דמות הנערה בחלון המונית קמה לעיני: מתולתלת בזהבה, עיניה בורקות, צחוקה צלול. בלוריתו השחורה גונחת על קווצותיה הבהיר רות... איך עלוה אז, כשראינה לאחרונה! מה התחולל בה בסתר ולא ראינו? האמנם כה הציקו לה — עד־מות?

הוא ערבי... היא יהודיה... קולו של עבד היה יגע מאד — ערבים הביטו ברצון, אך עכו היהודית רעמה פנים. הורי הנערה גערו בה, ביקשו „להחזירה למוטב“, שידלו, אימה בני־משפחה, קרובים, מכרים — הכל סביבה התלחשו, רמזו, ניבאו שחורות, גדו לה: — נישאת לערבי?? הו, לא כשר הדבר, לא כשר!... מרחק דם, ותרבות, ומסורת... לערבי? — איך יתכן? צר, צר מאד, לא למול ולא לברכה!... והיא ילדה — בת שש־עשרה בסך־הכל. מי ראה איד בכתה לנפשה במסתרים יום־יום? וברגע קצף — נמהר לבה ושלחה ידה... ועתה? מה סחה העיר לאחר האסון?

הערבים שותקים. עכו היהודית חוגגת: הנה — מה אמרנו? נשואי־כלאיים — לא יעלה ולא יצלח! לא כך גיבאנו מראש? ערבי ויהודיה... זה החטא — וזה ענשו!...

דממנו. ערב ירד. חומות עכו האפילו, חומות עכו העתיקות! — אלף אגודות־אהבה ראו מני־קדם, נגזו על פניהן, עכו א־גויים, בלולת לאומים מדור־דור. עיר תשוקת מערב אל מזרח, עיר אהבת זרים־רחוקים; אהבת שוכני־חוף ויוקדי־עין, שתורי־שער — אל תכולי־עינים, והובייקדקדק, ממרחקי ים יבואו... חומות עכו כבשו לבן, כבשו סדן. התרישו. ליל ניסן צונן גחן על ראשינו. היתה אפלה.

עתרת תלת־הרפז. לחש לה מה בשפעת קוצר־היה והיא ענתה בצחוק צלול.

הנה, — טפח לי עבד, — מה עוללה עכו העתיקה שלנו: נערה, עולה חדשה מבולגריה, עם בן העיר העתיקה, צמד־חמד כזה ראית מימך? עם חדש קם, נוצר לעינינו. „חזון עם חדש בארץ עתיקה־חדשה“!... לא כך אמר בן־גוריון!...

חסיין חזר והכוס הריקה בידו, חגיגי, מנצח. — אנחנו הולכים עכשיו לבקר בבית הוריה — סח לנו — לפני הצהרים ביקרנו בבית הורי.

איך מצאתם שפה משותפת? — שאלתי. חסיין רשף בעיניו היוקדות: פשוט מאד. עברית למדה ממני. בשבוע אחד לימדתי יותר משהספיקה לקלוט במשך חצי שנה בשעורי־הערב של העיריה. עם הורי היא מדברת כבר ערבית ועם הוריה אני מפטפט קצת בולגרית. — חסיין, בוא כבר! עלינו לנסוע! — קראה חנה.

שלום! — נחפו חסיין וקפץ אל המונית, — כמשיכים בטילוננו. להתראות! — סגר את דלת המונית בטפיחה עזה ונפנף לנו שלום בידו. הטקסי ניתר בנהימה קלה, פנה וסבב בעיקול־הרחוב. רגע חלף שוב מולנו ראשה הבהיר של חנה עם עיניה הצוחקות. המונית התעטפה תימרת־אבק. נעלמה.

II

גלופתה העתיקה של עכו, עיר־אגדה מדפי אלף לילה ואחד, מסוגרת בחומותיה הכבדות, צנופת כפות מסגרים וקורת כידוני־מגדלים — היתה מוטלת בזהב־ערביים לשפת ראיים בהיר עד זוף, תכול להפליא.

כשעברתי בשער העיר, תחת קמרון החומה הקודר, חלף על פני טנדר קטן, עמוס קהל נוסעים. בחטף־מבט ראיתי את חסיין בין היוש־בים. פניו חגיגיים, קודרים. בידו צרור פרחים... לאחר שעה קלה הייתי מסב כבר עם עבד לפני פתח חנותו. לוח ה„ש־בש“ המשובץ סולק הצדה. על השרפרף לפנינו עמדו ספלוני הקפה המצועצעים.

פתחנו בשיח יום־יום גשור. סחנו קטועות. מלה בכה ומלה בכה. פני עבד היו אפורים. עיניו כבויות. אבן כבדה רבצה בינינו.

אחר שתקנו שעה ארוכה. — ראיתי את חסיין — אמרתי פתאום — במכונית... צרור פרחים בידו. אל קברה נסע?.. עבד הניד ראשו איך־אומר. גמענו בשתיקה.

הנה, כך, — פתח עבד לאטה, — טרם חופה — אל קבר... — איך אירע הדבר? הלא... — לא מצאתי מלים — איך אירע?...

כך. ספל אחד... — עבד הביט בתוגה אל ספלון הקפה הקט — מלוא הספל נפט על תלת־היה... — וזכר אתה את שפעת תלת־היה? — גפרור אחד — וכולה בלהבות! — במטבח שהתה. פתאם פרצה אליו

תחילה היתה הנערה פועלת בבית־המלאכה שלו — סח לי עבד — לפני כחצי שנה באה מבולגריה. הלא ראית אותה: זהובת־תלתלים וחייכנית. צעירה מאד, כמעט ילדה. יצא לבר אחריה ולא ארכו הימים ובקש את ידה. השבוע התיצבו הזוג הצעיר לפני הקאדי של עכו, בקשו לערוך להם טכס־נשואים. טרב הקאדי: אתה מוסלמי והיא יהודיה — לא אוכל להשיאכם. יתיהד המוסלמי או תתאסלם היהודיה. חוק המדינה הוא. לא הועילו דברים ויצאו ריקם מלפניו. נטלו להם הבוקר טקסי ונסעו אל הקאדי היושב בכפר ר. הרחק מעיר ומעיני שלטונות — אולי יתרצה הוא לערוך את נשואיהם ללא דקדוקים יתרים.

האמנם כה מהר מקרבת עכו לבבות?

הוא, יפהיפה בוחשת עכו העתיקה בבליל תושביה: חדשים יוצאי רומניה, בולגרים, עיראקים וילידי העיר. ערבים לימדו לשונם רומנית רהוטה. בולגרים ורומנים דוברים ערבית שוטפת. וכולם יחד עוברים מעט־מעט למלל עברי. הנה, רואה אתה... עבד הפסיק פתאם והטת אוזן: נהמת מכונית נעצרה לפני הבית.

הנה באו, חזרו הזוג הצעיר ממסעם, — אמר. נגשנו אל החלון והשקפנו החוצה. טקסי הדור, מאובק, עמד לפני הפתח.

אהלן וסהלן יא חסיין! — קרא עבד.

שלום עליכם, ברוכים הנמצאים! — חסיין הופיע בפתח, זקוף־קומה, מהיר־תנועה ועיניו יוקדות. — נסיעה ארוכה היתה, — הצטחק אלינו, ניער לאחור פרע בלוריתו השחורה. — צמאתי כל־כך! — נחפו אל המטבח, חזר וכוס מים בידו. — איזה אבק! — הפך את הכוס בגמיעה אחת אל פיו, הציגה בנקישה חזקה על השולחן וגאנח לרווחה.

מה הענינים? — שאל עבד. — מה שלום הקאדי שלכם?

עוזב אותו! — דחה חסיין. — לא ראינו את פניו כלל.

איך? — תמה עבד. — לא סדרתם מאומה בענין נשואיכם?

אוף! — נשף חסיין. — נמאסו עלי כבר חכמי־הדת הללו! ומה יש להחפז לחופה? לא למטרה זו נסענו. פשוט ערכנו לנו טיול נחמד בסביבה. חנה היתה מבסוטה מאד.

נאה מאד. הוצא את חנה מהמונית ונסב קצת יחד.

מה אתה סח? עוד טיול ארוך לפנינו עד ערב. אוולת לשבת בבית. יום נהדר!!

חסיין, חסיין! — חנה שלחה ראשה הבהיר המתולתל בעד חלון המונית — לאן נעלמת? — צחקה צחוק־משובה — הבא לי כוס מים, מהר! אני מתה מצמא!

רגע! — חסיין קפץ שנית אל המטבח, חזר וכוס מים בידו אל המונית.

הנה לך מים צוננים, מי עכו המשובחים בעולם. — גיחך והגיש את הכוס אל שפתיה. — תן לי את הכוס! — צחקה — אני צמאה גורא ואתה משקה אותי טפה־טפה.

רגע התבוננו שנינו בדממה איך הגמיעה מכף ידו. איך גחן ראשו הכהה, כתם־ליל אשל, על

פ ל י א ה

בחציקול: „עגל יפה, נכון? עגל יפה, אבא, וצריך לשחוט“. כן, כן, מניע אבא בראשו והוא ממולל באצבעותיו, „צריך לשחוט“.

אסתר נערתו של בנימין היא וכאשר אין הם כועסים זה על זה הולך בנימין לאחור לחם-הערב אל ביתה של אסתר ויושב אל השולחן בחדר הגדול. אביה של אסתר יושב אל השולחן וגומע תה וקורא בעתון ואמה של אסתר יושבת אל השולחן וגומעת תה ובעתון לא תקרא. אסתר עומדת במטבח והיא מדיחה כלים וכאשר תכלה את מלאכתה מביאה היא שתי כוסות תה, לבנימין ולעצמה. „איפה יעל?“ שואל בנימין והוא תוקע אצבעותיו בפרעות שערו הצהוב ואסתר עונה ואומרת כי עם הנערים היא הקטנה. אולי אצל צריף המחלבה יושבים הנערים ואולי אל עצי התאנה שברחוק הלכו, אומרת אסתר, ואמה גונחת וסחה כי אף רגע אין יעל יושבת בבית, ובגניחה תחתום דבריה. „כן, כן“, אומר אביה של אסתר, ואין יודע אם את דברי העתון הוא מאשר ואם את דבריה של רעייתו.

רישום: יוסי שטרן

תמה שתיית התה ובנימין ואסתר יוצאים החוצה ויושבים על חבילות הקש אשר בחצר ולרגליה של אסתר רובץ כלבה הלבן. אסתר מספרת כי ראובן סר לבו מעל נעמי וכי גאולה סחה לה דברים בוטים אשר הגידה לצבי. בנימין אומר שמה שבין ראובן לנעמי אינו מענינו אבל אותה גאולה אין היא יודעת מה לבה חפץ ואסתר אומרת כי יודעת היא זו גם יודעת אפס כי צבי נהג בה שלא כהוגן. בנימין משיב וטוען כי גאולה לא תהיה לה תקנה כי אם בבחור מן העיר, ואסתר נכנסת לתוך דבריו והיא מתריסה כנגדו כי אין הוא מכיר אותה את גאולה כמו וכי בכלל אין אף אחד מבין לה פה בכפר, ובנימין מגביה קולו ומסכם ואומר כי כל אלה דברים בטלים באשר דברירכיל הם. אסתר נעלבת ומסיחה עם כלבה הלבן ובנימין תוקע אצבעותיו בפרעות שערו ומשפיל עיניו אל חטמי נעליו ושוקט.

ירח צהוב מטפס ועולה וכלבים שבכפר נושאים נבחתם

בכפר אשר אדמתו טרשים ובתיו ערוכים בכעין גורן נולד בנימין ועשרים שנה ויותר יושב הוא בכפרו. כל השנים אשר יושב בנימין בכפר אין אנשים הרבה באים להתנחל שם ובחלקת שדה-הקברים אשר אצל ברכת-המים החדשה מתוספות תלוליות של עפר בשעור ניכר. אם כה ואם כה אנשים שבכפר ישכבו עם נשיהם ואלו הרוז וילדות בנים ובנות. נגעים ומזיקים ישחיתו את יבול הכרמים וילדים מוסיפים ובאים. חלאים ומגפות יחבלו בתנובת החלב והילדים גדלים והולכים. אבות יפלו באישון-לילה והבנים באים תחתם, במושכות יאחזו ולפתיעתם נוכחים הם לראות כי חזקות ידיהם מידי אבותיהם וכי מאושש צעדם מצעדם של הללו וכי הבהמות נשמעות להם יותר.

שערו של בנימין צהוב ופרוע ולחיו סומק עז ואת ערפו הרכה השמש ורוחות ההרים הרוכזן גם חרוך כי מנעוריו יעשה במלאכת השדה. עיניו ירקרקות הן וכהילטשן כמו מין תמיהה תהי בהן. בטחה-עצמית הרבה יש בבנימין ועם זאת כמעט אין דבר אשר לא יעיר בו תמהון גם מבוכה.

אביהו של בנימין בשרו דל וקומתו קטנה ויגיע הפרך כמו הוסיף ומיעטה. קולו דק ונעימה של ציוץ יש בו וכדברו ימולל באצבעותיו, כאשר בא עם אשתו הגוזה להתנחל בטרשה מתפעל היה הברה מכל דבר וגבוהה היה מדבר. עם החילו לבצור ראשוני-עגבים אשר בכרמו ועם אשר הילדים אשר הביאה אשתו לעולם מתחילים לגדול מתלקחת חמתו על-נקלה והוא מטיל מרה בבני-אדם. עם אשר תשרה הברכה ברפת ובכרם ומחירי התוצרת עולים כפורחים ובנימין בבר ונעשה לאיש וצפורה בגרה ונשאת לאיש ועמוס הנער הולב את העטינים ורותם את הפרדות תופס האב משרה במשרד חקלאי שבעיר. בבוקר יסע העירה במכונית הנוטלת את כדי-החלב ואת האנשים הצריכים לנסוע הענרה וכן את אלה הסבורים כי צורך להם בכך. לחם אשר בחמאה ובגבינה מרחוהו לוקח הוא עמו למשרד אשר בעיר ועתים יקבע לו שם לאכילתו. בחורף ילפת את לחמו בצנוניות או בבצל ירוק או בזיתים ובקיץ בעגבניות או בזיתים ילפתנה. לחם בגבינה הוא אוכל ונהרה משתפכת על פניו והוא אומר למאיר איזנברג הממושקף היושב ומנקש במכונת-הכתיבה: „אח-את, גבינה של כפרנו אין כמה בארץ... מה אתם יודעים!“

עם דמדומים חוזר אביו של בנימין לכפר במכונית אשר בה בא משם. כדים ריקים יש במכונית והם מתחבטים זה בזה ואנשים מלאה המכונית מפה אל פה והאנשים מספרים זה עם זה והמכונית מתמלאת שאון. אביו של בנימין מניח תיקו המרוט על ברכיו ועתון הוא פורש על התיק והוא נותן בו עיניו ובחציקולו יושב ומשמע לשיחו של שכנו ובדבור יחשוך. מעט הוא מדבר ודבריו בלולים דומה כאילו שממון משרה עליו השיחה.

אופק המערב מקלעת של ורדים ורוחיים צוננה תהלך על פני הטרשה. עלי הגפן מרשרשים ועפי התאנה יתרוה סוד. אצל צריף המחלבה עומדת המכונית ונשים מנשות הכפר יוצאות לראות בבאים וכלבים יוצאים עמהן. את ידיהן מנגבות הנשים בסנורים וריח חמצמץ של רפת עולה מהן. הבאים נדחקים לרדת אבל יש בהם אשר עוד יתמהמהו מעט והוסיפו על אשר הגידו לאיש שיחם אגב-נסיעה, כי יראים הם פן יותירו דברים אשר ראויים הם להאמר ולא אמרום. האנשים הולכים איש אחרי אשתו ואיש לביתו ילכו. אברהם הנהג יורד ממושביו ומתחכך בפדחתו ואחר יחכך כפותיו במכנסיו והביט כה-זוכה. הנערים מציבים את הכדים בצריף המחלבה ואברהם הנהג מחליק על שפמו אשר כבד הוא ועבות ואחר-כך הוא מסיע את המכונית עד פתח ביתו ממש.

אביו של בנימין מניח תיקו בקרן-זווית שבמטבח ואת מכנסיו אשר נקיות הן יהליף באחרות אשר אינן נקיות כל-כך. קופסת רבה אשר הביא מן העיר הוא נותן בארון ואל הרפת הוא מכוון צעדיו. פנס מבליח ברפת ובנימין ועמוס יושבים על שפרפרפים וקלחים של חלב ילחחו מעטיני הפרות וטפחו על דפנות הדליים. דממה עומדת ברפת ובנימין ועמוס סומכים ראשיהם אל כרסיהן של הפרות וחמימות גופותיהן של אלו נמסכת באבריהם.

אבא נכנס לרפת ומכעכע משהו והוא מביט בעגל אשר נולד לפני ימים-מספר והוא מנהם: „עגל יפה, חבל לשחוט“. עמוס אינו נותן דעתו ואצבעותיו מושכות בפטמות ומוסיפות, ובנימין מפטיר

וכלבה של אסתר גם הוא יקום על רגליו ונבת. יעל, אחותה הקטנה של אסתר, שבה הביתה והכלב הלבן עט לקראתה ומבקש את קרבתה. בנימין ואסתר יוצאים מן החצר ומתהלכים דומם. על פני חצרו של בנימין הם עוברים ובנימין נכנס רגע לרפת ומעלה אור לראות אם הכל כשורה ואחר-כך הם יוצאים חוצה לגדרות. אל ברכת המים הגלילית המלבנה באור הסהר הם הולכים והם מטפסים בסולמת וברומה של הברכה הם יושבים.

אסתר גופה מסובל ולמראית-עין דומה כי הקפה גדול מגבהה. מתנודדת היא בלכתה ונשימתה כבדה עליה. בטנה סגלגלה וצוארה קצר וראשה כדור ושערה גוון ועיניה דומה כי קטנות הן משפתיה. כהביטה באיש לא ידע אם ערומה היא ואם פתיה וכהביטה בבנימין לא ידע אם חבה יש במבטה ואם שוין-נפש בו. אם כה ואם כה נוהה אחריה בנימין מעת החילו לעמוד על דעתו, ובימים אשר אין הוא סבור כי כסילה היא שאין-לה-תקנה ידמה כי חכמה מחוכמה היא ונערה אשר-לב-לה. לאמיתו של דבר אולי אין אסתר לא ערומה ולא פתיה ולבה אולי לא רגש הוא גם לא קהוי. לאמתו של דבר אולי אין היא כי אם בת-אכרים פשטנית אשר תדע בחוש את אשר לפניה ותבחין בין מוחש לבדוי ובין ממש להזוי וכל משאלתה לעמוד הכן עד אחרית שנים על טפח קרקע שהוא מוצק.

אסתר מטילה ראשה על ברכיו של בנימין. כפו של בנימין מחליקה על שערה ואסתר לא תמחה. בנימין מתאזר עוז ומטביע נשיקה על פיה ואת כפו הוא מעביר על צוארה. אסתר מכוזת שפתיה ואומרת לו כי יאסוף ידיו וכי לא ישים עצמו אחד הריקים. בנימין נכלם וצוחק בצרוד והוא חוזר להחליק על מצחה. מעט-מעט תרד עליו עגמה וידו קופאת ואינה זעה וברכיו תקפאנה ולא תזענה. את מבטו תולה בנימין בירח אשר בשמים ותמיהה תנצנץ בעיניו הירקרות. אסתר שואלת את בנימין מתי ישאנה לאשה ובנימין לוטש אליה עינים וקורא: „וכי מנין לי לדעת?” ואסתר רוגזת ואומרת כי אין הוא יודע מה לבו חפץ וכי מוחו מבולבל ואף את מוחה הוא מבלבל. „די, חורצת אסתר, מכאן והלאה לא אתן לך שתבלבל עוד את מוחי.” פליאה גדולה מתפלא בנימין ואומר:

„מה זה? מה פתאום?” „די, חוזרת אסתר בתוקף ואומרת. „או ככה או אחרת. אי-אפשר כך יותר.”

בנימין אינו יודע מה ישיב ויען אשר אינו יודע מה ישיב חורץ הוא כי אין משיב פתור מכוחה של הזרוע. את שפתיו הוא משקע בפיה של אסתר ואת ידיו בבשרה ישקע. אסתר מטלטלת ראשה במרי ולסוף מאמצת היא את בנימין אל גופה. בנימין מנשק וצוחק ואסתר עוצמת עיניה.

בנימין מביא את אסתר עד פשפש חצרים והוא עומד נכחה וחושף שניו. הכלב הלבן נובח ומשתתק ואסתר מתיזה: „ובכן?” בנימין מושך בכתפיו והוא צוחק ומרעים ומבוכה אשר בצחוקו תיבלע ברעם הצחוק. „טוב, אומרת אסתר, רק אל תחשוב שככה זה ימשך. אי-אפשר כך יותר.”

כך אומרת אסתר והיא נכנסת לביתה ובנימין הולך אל תחנת-הנוטרים באשר אין הוא מתאוה לישון ובאשר דן תבור יושב שם בתחנה ובנימין אוהב להסיח עמו. אור בוקע מחלון התחנה ובנימין יודע כי דן תבור רבוץ שם על הארגז השחור אשר בחדר וקורא. בנימין דופק בדלת ודן תבור זורק: „הכנס.” בנימין פותח ונכנס ואומר: „ערב-טוב, ועיניו הירקרות נוצצות ונוטפות ידידות. „ערב-טוב, משיב דן תבור ומסיט רגליו ויושב על הארגז השחור.

„טבע משונה יש להן לבחורות”, אומר בנימין והוא פושט ידו דרך-פליאה ויושב על כסא. „אתה באהבה אתה בא אליהן ודברים טובים ויפים אתה רוצה להגיד להן והן באחת: נשואים. זה מראה שיש להן חשבון בכל הענין הזה. זה לא טוב. מה, מה דעתך אתה, דן?”

„חשוב אני שלא טוב הוא הדבר”, מסכים דן. „בהחלט לא טוב שיש חשבון בענין אשר כזה.”

„ראיני מבין”, מגביה בנימין קולו ובידו הוא טופח על שוקו. „אסתר זאת הלא היא בחורה נבונה. הלא אתה יודע. בחורה חכמה היא, ואם היא יש לה חשבון בענין הזה, הרי שאיני מבין מה זאת חכמה, מפני שאני חשבתי שמי שהוא חכם אינו צריך לחשבונות. וזה משונה.”

„המ...” אומר דן והוא מתחיל לפטם את המקטרת אשר לו.

„וממתי זה”, מקשה בנימין, „אפשר להתנות תנאים באהבה, מה? איך אפשר לאמר: אם תשא אותי, או אם מבטיח אתה לשאת אותי לאשה, מותר לנו לאהוב זה את זה ומותר לך, למשל, לנשק לי, ואם לא — אז אי-אפשר. אם לא — אין אהבה ואין כלום, ושלום לך.” בנימין שוקע רגע בהרהורים ומוסיף: „ומלבד זאת מה אם אתה אוהב ללכת לפעמים בערב לבדך אל עץ-החרוב כשאתה כעוס או כשסתם צר לך המקום, ומה אם אתה אוהב להכנס בלילה אל הפרות ולעמוד על ידן שעה או שתיים ולהסתכל בהן באור של הפנס ולחשוב על כל מיני דברים ולהיות לבד, מה? אם תשא לך אשה לא תוכל לעשות זאת. אתה חושב שתוכל? ראה, אבי-ואביה של אסתר, וכל האחרים — הם עושים כך? ודאי שלא. כי כאשר מתחננים אז הכל אחרת. אז אתה לא יכול לאמר שאתה רוצה להיות לבד ושאתה רוצה לחשוב על כל מיני דברים. ואל תגיד לי שאני טועה. בעיר אולי זה אחרת, אבל פה אני חשבתי על הדברים האלה, ואני הסתכלתי, ואני יודע שככה הם.”

בנימין קם מכסאו וצוחק. „משונה, מאד משונה”, הוא אומר. „האלהים יודע”, הוא אומר, ובכתפיו הוא מושך.

„אבל כל אלו שטויות?” מסיים בנימין ומניע בידו ואומר שלום ויוצא.

דן תבוך מחזיר לו שלום והוא מליט עצמו בענני קטרתו.

1946

רישום: יוסי שטרן

(מתוך הספר „אהבה” לאהרן אמיר, שהופיע בימים אלה בהוצאת מחברות לספרות).

פתרון בעית הפליטים

(מעמוד 5)

בישראל 3000-2500 דולר, לפי הנתונים הישראליים הרשמיים. אין צריך לאמר שלהכניס את הפליט הערבי למסלול-קבע של ייצור הרי זה ענין פשוט לאין-ערוך מלהכניס את המהגר היהודי, מן הטיפוס העומד הרשותנו בפועל. קליטתו של הפליט עתידה להימצא רנטבילית הרבה יותר, מבחינת משק המדינה, כפי שהוכח בטורים הקודמים. מכל מקום, לפי אומדנים מתונים יותר מזה של ועדת-קלאפ, יעלה ישובו של הפליט מחדש כ-250 דולר. ישובם של 500,000 פליטים יצריך, אפוא, סכום של 200 מיליון דולר לכל היותר י" 125 מיליון לכל הפחות. על כך ראוי להוסיף עוד 10% לערך, השקעות לאשפוז, מנהלה, בטחון וכו'.

בסי' נגיע לסכום של 220-137 מיליון דולר, אם נזכור שעתה זה אישרו שלטונות ארצות-הברית הקצבה של 60 מיליון דולר בקירוב לפליטים הערביים, בלי שום תכניות של ממש לישובם מחדש אלא, למעשה, להחזקתם הפיזיים בלבד, ואם נזכור שמלבד זאת אושרה גם לישראל הענקת אמריקאית בשיעור 70 מיליון דולר ויותר, נמצא שצירוף שתי ההענקות האלו כשלעצמן מספיק כמעט לפתורנה של השאלה לפי האומד המתון, והוא מספיק כמעט שני שלישים מהסכומים הדרושים לפי האומד הגבוה ביותר.

אמנם על בעית ישובם של הפליטים נוספת בעית הושב-הקבע בוצעת עזה ובחבלי שכס וחברון, מספרם של אלה אינו עולה, כנראה, על 350,000 איש. הכללת השטחים הנ"ל בטריטוריה הישראלית בהכרח תהיה כרוכה בטיפול מ"סוים בהשרשת התושבים בחיי המשק של המדינה. חלק ניכר מן האוכלוסיה באזורים הללו גדלדל בעקבות המלחמה ותוצאותיה, ויש מהם שירדו לדרגת הפליטים, לפי דו"חות נאמנים שונים. על דרך האומד הגס אפשר להניח שהח" יאת המשק והמדינה הייצור והפעילות הכלכלית באזורים אלה תצריך סכום נוסף של 40-30 מיליון דולר. על כך, שוב, יהיה צורך להוסיף אחוז מתאים להוצאות כלליות: אשפוז, מנהלה, בטחון וכו'. מובן שבמסגרת ההסדר הכולל אין השקעה נוספת זו משנה את התמונה במידה מכרעת.

סבורים אנו שההסדר הזה של בעית ארץ-יש"ר ראל מימונו קל יהיה, ביחס, יותר ממימונה של כל תכנית בינלאומית אחרת בעת החדשה. הא"ם, שמעת הווצרו כמעט יש לו חלק גדול ביותר בבעית ארץ-ישראל, לא יקשה עליו להביא את חבריו לידי הסכמה על השתתפותם בהסדר הבעיה. שהפעם יהיה חז"פעמי וסופי, ככל שניתן לחזות את הדברים מראש כיום הזה. בלי להיתפס לאופטימיות קלה נוכל להניח שאף מדינות הגוש המזרחי לא תבחרנה לסלק ידיהן מהשתתפות במימון (אגב כך גם תוכל מדיניות ישראלית יזומה לסייע לשיתוף-הפעולה הבינ" לאומי, למצוא דרכים להישען על שני הגושים כאחד, כבימי לידתה ואביבה של מדינת-ישראל, ולהחליץ, לפחות במדה ידועה, מן החללות החד-צדדית בארצות-הברית). ומימון הסדר כזה מותר ואפשר יהיה לדרשו בחלקו גם ממדינות הליגה הערבית עצמן, שלא להזכיר כמוכן את ארצות-הברית של אמריקה, שאת הקף "הענקותיה" כבר הזכרנו לפני כן.

כאן ראוי לנו להוסיף ולציין שבכל הגישושים שנתכוונו להניע את ישראל לנקוט עמדה נדי" בה יותר לגבי פתרון בעית הפליטים — הן מצד ועדת-הפיסוס הן מצדדים מדיניים אחרים — נר"ז מזה, בפירוש גמור, שבמימונו של הסדר כולל וסופי יהיו הגורמים הבינלאומיים מוכנים תמיד לשאת בנפש חפצה.

ודעתנו היא שבפתור מדינת ישראל מצדה את בעית הפליטים פתרון חיובי הרי תשרת שירות טוב ביותר לא רק את בניה עשוקי-הגורל של הארץ אלא — בראש וראשונה — את עצמה, את שלומה ובטחונה, את משקה ועתידה. ועדת הא"ם לארץ-ישראל המליצה בשעתה, במסגרת המלצות-החלוקה, על "משק כלכלי אחיד, שהכל מודים כי הוא חיוני לטובת שני הצדדים, ושמירת חופש-התנועה הטריטוריאלי לפרט שהוא נהנה ממנו עכש" (דו"ח ועדת הא"ם, התוצאה העברית, 1947, ע' 43). ואכן, סבורים אנו שרק אחדות מדינית-כלכלית בחבל מערב-הירדן, נסמכת על ברית-מכס עם עבר-הירדן (שהיתה קיימת בפועל בין א"י המנדט-טורית לאמירות של עבר-הירדן), מסגרת שתפתור את הבעיה המפוצצת של הפליט הערבי, — רק היא תוכל לפתוח לכל האוכלוסיה בטריטוריה זו פתח לביסוס משקי, לפריחה כלכלית, לפיתוח כולל, ליציבות מדינית-בטחונית.

אין פתרון חיובי ובן-ביצוע לבעית הפליטים יותר מפתורנה במסגרת של שלטון ישראלי בכל חבל מערב-הירדן, נסמכת על ברית-מכס עם עבר-הירדן.

וסבורם אנו כי פתרון הבעיה במסגרת כזאת הוא לא רק בסיס רציני ביותר להסדר של שלום עם מדינות-הליגה, אלא שהוא גם הבסיס המתקבל ביותר על דעת-הקהל העולמית, על דעת הקהל בקרב הפליטים עצמם, ועל דעת הקהל בישראל עצמה.

ובטוחים אנו גם שהסדר כזה יוכל במרוצת הימים לשמש גרעין של גומש לאיחוד כולל ברחבי ארץ-הפרת כולה.

מימון והקפז

מספרם של הפליטים בשטחים שמחוץ לישראל נאמד לכל היותר ב-700,000 בקירוב (כולל תוספת ילודה בארבע שנות גלותם). אומדן צנוע יותר מעמיד את מנינם על קצת יותר מ-600,000. לפי תאוריהם של הקרובים אל הבעיה נראה כי אחוז מסוים מאלה כבר יצאו בינתיים מגדר מעמד פליטים, והשכילו, "להסתדר" במקום מושבם הארצי. אפשר גם להניח שאחוז מסוים מן הפליטים יסרבו להיקלט בתחומי השלטון הישראלי, ואחוז מסוים ייפסל ע"י השלטונות הישראליים מטעמים מדיניים, בטחוניים, היגרניים וכו'. לפיכך דומה שהווישוב של 500,000 פליטים כמועמדים להיקלט במסגרת השלטון הישראלי עד הירדן הוא קרוב למדי אל המציאות. לפי הנתונים הסטטיסטיים המצויים על הרכב צבור הפליטים, נראה ש-64% מאלה יהיו חקלאים-לשעבר; בין 21 ל-24 אחוז (120-105 אלף), יהיו גברים מוכשרים לעבודה גופנית, ולערך 75% מגברים אלה יהיו מוכשרים לעבודה גופנית קשה ביותר (90-80 אלף). מובן שבכך לא נתמצה פוטנציאל הייצור של הציבור הזה. ידוע מה רב משק הפלאחי ערכן של ידים עובדות, גם די האשה והנער הצעיר. אזרחי הארץ יזכרו את חלקן הרב של נשי הפלאחים ונבנותיהם בעבודות-הצבוריות של הממשלה.

לפי האומד של ועדת-הסקר הכלכלית למזרח-התיכון מטעם הא"ם לשנת 1949 (ר' דו"ח הועדה, חלק א' ע' 46 וכו') יעלה ישובו של כל פליט ערבי מחדש כ-400 דולר; לעומת זאת עולה ישובו של כל מהגר יהודי מן הספוס המצוי

מהותי במבנהו של המשק, שהוסיף להתפתח במסגרת אקסטנסיבית בעיקרה; בלי כל השקעות הון מבחוץ; ועל אף העיכוב החמורים שבמע" רכת מיושנת וראקציונית של מנהגים וחוקים קרקעיים, ובשיטות עיבוד פרימיטיביות למדי — ואם גם מותאמות לתנאי האקלים והקרקע.

מסחרת היא המחשבה על השפע שיוכל להצמיח ועל ההשגים שאליהם יוכל להגיע הפלאח למוד-העבודה ואהב-האדמה, לאחר רפורמה אגררית ושינוי יסודי בחוקים ובמנהגים הקרקעיים, אגב מודרניזציה מודרנת בשיטות העיבוד ובמכשירי הייצור אשר לרשותו, ובמסגרת של משק היכול, וחיוב, לנצל את הפוטנציאל היצרני שלו עד תכליתו.

המוצא: שלום

למותר הוא להוסיף ולצייר את התמונה הקר דרת של מצב המשק הישראלי וסיכוייו הקרובים, לתאר את הירידה הנוראה שחלה במשק מאז נשולם ובריחתם של אלה מזה ו"קיבוצם" של אלה מזה, כל איש מאזרחי הארץ זוכר, יודע ונותן אל לבו.

וכל אדם הושב במדינה יודע יפה שלא יבואו לנו פורקן וישע מכד-וכך מאות מיליון דולארים של שילומים מגרמניה, בכסף או בשווה-כסף, ולא משיפור היחסים בין ה"מלוה" וה"מגבית", ולא משכלול שיטות ההתרמה באמריקה, ואפילו לא מתכנית כלכלית "חדשה" זו או אחרת במסגרת המדיניות הכללית הקיימת.

כל אדם חושב במדינה יסכים ויודה כי מה שיוכל להוציאנו מן הבוץ העמוק שאנו טובעים בו מיום ליום הוא שינוי כולל במעמד הדברים, הסדר שיבטיח לנו שלום ובטחון סביבנו, גבולות הגיוניים, שווקים ניכרים בסביבתנו הקרובה (*), פיתוח חקלאי ותעשייתי, ומידה גדולה יותר של אספקה עצמית ועצמאות כלכלית, של חרות אזרחית ומשקית.

נוכח הנתונים שלפנינו סבורים אנו שרק ישוב גדול של פלאחים יכול לשנות שינוי יסודי את מצבנו מבחינת האספקה העצמית, והייצור, ומחוץ כך — מבחינת מאזן-התשלומים. בעית הפליטים הערבים היא, לכל הדעות, המכשול העיקרי בדרך להסדר של שלום בין מדינת ישראל לשכנותה.

(*) חלקו של חילוף הסחורות בין ארץ-ישראל והמנדטורית לארצות המזרח התיכון היה ב-1939 רק 1.7% מכלל היבוא של הארץ ו-10% מכלל היצוא שלה. יחס זה השתנה בתקופת המלחמה העולמית, ב-1946 עלה כדי 39% מהיבוא של ארץ-ישראל וכדי 31% מהיצוא שלה. הדו"ח של ועדת ארץ-ישראל של ישראל כבר עמד על כך שהמשק ההתפתחות הכלכלית תלוי במידה רבה בזה — בהרחבת ההקף של חילופי-סחורות אלה. מבחינה אובייקטיבית יש לאזור כולו צורך דוחק בהמשך ההתפתחות שנסתמנה בימי מלחמת-העולם. מצבן של כל מדינות האזור (להוציא את עיראק, כויית וערב הסעודית, הנהגות מהכנסות נפט עצומות) כופה אותן, מבחינת קרנות המטבע הזר שלרשותן, להיזקק יותר ויותר לחילופי סחורות בינן לבין עצמן.

דוגמה קטנה ומאלפת, מצד היבוא הישראלי: בסוריה נאסף ב-1951 יבול כותן של 100,000 טון. המשק הישראלי שילם ב-1950 סך 3.5 מיליון דולאר בשביל 3,430 טון כותן גלמי. אחר כך חלה ירידה ביבוא זה, מאין מטבע, ונפגעה קשה התעסוקה במטויות הישראליות.

בטחון המדינה?

עדיין לא עמדנו על ערעור רציני ביותר הע" שוי להישמע כנגד הדברים האלה כולם, מן הב" חינה הישראלית: הנימוק הבטחוני-הפוליטי של המדינה.

אמת שבמשטר השורר עתה בישראל, משטר של ציונות ו"קבוץ-גלויות" ושחיתות ותיאוקרטיה וגזענות והפליה עדתית ושנאה וסתגרות. תהיה אוכלוסיה של עוד כ-850,000 "לא-יהודים" — או יותר ממיליון בסך הכל — בחינת חומר נפץ, לפחות בכוח, ובחינת גיס חמישי מסוכן ביותר, לפחות בכוח. המשטר לא יידע מה לע" שות בהם. איך "לבלוע" אותם.

אכן, כל עיונינו אנו עומדים על הנחת-יסוד אחת, והיא: שיהיה על מדינת-ישראל לעבור המורה רעיונית עמוקה ביותר עד שתכשר לגשת לפתרון חיובי של בעיית הטריטוריה והאוכלוסים שבסמיכותה הקרובה; עד שתכשר לבלוע את השטח ואת יושביו, לעכל את התרומה שבכוחם לתרום לא רק למאזן-הייצור-וההתשלומים שלה, לעכל גם את תרבותם וערכיהם. שומה עליה לע" בור תהליך נמרץ ביותר של "דה-יודאיזציה", של התפרקות מן התכנים היהודיים-העדתיים ש" נוצקו בה, מן התכנים הגזעניים עליה הנק וקפ" און — שלא לאמר אבדן — מבחינה טריטוריא" לית, מדינית, דמוגרפית ותרבותית כאחד.

הצעת-הפתרון שלנו לבעיית הפליטים ולבעיית מערב-הירדן כאחד — שנוסחה ראשונה עוד ב" נובמבר 1951, בדבריו של אוריאל שלח, יושב" ראש מרכז העברים הצעירים, במסיבת-עתונאים של ה"מרכז" בתי-אביב — הצעת הפתרון הזאת מצדה של ישראל תהיה גילוי חשוב ביותר לת" מורה הזאת; היא תהיה גם זנאי חשוב ביותר לתמורה.

אין אנו סבורים שהתמורה תצריך שנים ר" בות. מעמדה של ישראל כיום, המחנק הכלכלי והחברתי שבו הוא נתונה, ומצבה האובייקטיבי, שאינו מיה מקום לתקוות מרומבות לא לתגב" רות ניכרות בכוח-אדם יהודי ולא להתמדתו של זרם נדבות יהודי לאורך-ימים, המצב המאלצה לבחון מחדש את מעמדה בסביבתה הגאוגרפית" הטבעית מעיקרו — כל אלה מובטח לנו שהאץ

מחלוקת על הפליטים בלבנון

פיר ג'מיל, מנהיג ארגון הנוער הלב" נוני הצבאי-למחצה "הפלאנגות" (אל" כתאיב), שלח מכתב גלוי אל הרשויות המטפלות בפליטים הערביים בלבנון. במכתבו הוא מתריע בתוקף על הסכנות שבהשתלבות הפליטים בחיי הלבנון. עיקר טענתו שארצות כעיראק, מצרים והממ" לכה הירדנית, נרחבות השטח והמוסלמיות ביישובן, הן החייבות לקלוט את הפלי" טים, ואילו בלבנון הנוצרית באפיה עלול שיווי המשקל העדין בין העדות להת" ערער עם כניסתם של מוסלמים כה רבים.

מספר עתונים לבנונים רבי-השפעה תומכים בעמדתו של פיר ג'מיל. כנגד זאת טוען "אציאד", שבועון מוסלמי באפיו, שהואיל וכבר קלט הלבנון מס" פרים גדולים של ארמנים-נוצרים שאינם שותפים במאומה לעמים דוברי-הערבית, הרי אך מן הדין לנהוג כך באחים הפליטים הערביים. אף על פי כן ממליץ העתון שתבקשנה עיראק והלבנון פתרון משותף לבעיה, הואיל ובעיראק הנר" חבת יש רק 8,000 פליט שעה שבלבנון הקטנה וצפופת-האוכלוסים יש כ-100,000.

יאצו את התמורה, אם יאבו מחזיקי המושכות ואם ימאנו. מהרה מאד כבר עשה הזמן את שלו במדינת-ישראל. מהרה מאד יעשה בה הזמן את שלו, — וכעברים, כבניה של הארץ, רשאים אנו להוסיף: את שלנו.

אחת נדע, משטר עברי במדינת-ישראל יש" כיל לעשות מיליון אזרחים בלתי-יהודים מכשיר אדיר לביצורה הבטחוני-המדיני של ישראל. הוא ישכיל לשלבם בחיי הכלכלה, החברה והתרבות של הארץ, לעשותם אזרחים מסורים, מחזיקי טובה ונכונים לקרבן, מלט נאמן בליכודה העברי של האוכלוסיה. מנוף לגיבוש מתקדם, אנטי-ראקציוני, אנטי-ערבאי של ארץ-הפרת כולה, לגיבושה העברי.

להשאיר את הפליטים הנוצרים ומרי-הנפש ואת מערב-הירדן השטוע כמו שהם כיום, דבר זה הריהו פשע לא רק לגבי המוני הסובלים והנענים מעבר לגבולנו אלא גם — ואולי בראש-דוראשר נה — לגבי מדינת-ישראל עצמה ובטחונה.

הגמוניה בריטית?

לעוד טענה אחת יתכן להעלות כאן: בהציענו ברית-מכס ואחדות כלכלית בין מערב-הירדן הישראלי למזרח-הירדן התאשמי, האין אנו מח" זירים את ההגמוניה הבריטית בארץ-ישראל, לאחר שבקרבות כה רבים הצלחנו לדחוק את רגליה בשנים שהביאו לקומה של מדינת-ישראל?

על כך אנו משיבים: (1) בהסירנו את השלטון התאשמי מעל חבלי שכם וחברון הרינו מרחיקים משטחים אלה את השררה הבריטית, כשם שבג" אלנו את רצועת-עזה משלטון המצרים אנו מרחיקים את האפשרות שיעקר בסיסם של הב" ריטים מן הסואץ אל הרצועה הזאת, אל מתחת לחטמנו ממש; (2) בחדשנו ובהרחיבנו את היח" סים הכלכליים עם מזרח-הירדן הרי אנו משח" ררים אותו יותר מיותר מן התלות החד-צדדית שהוא תלוי כיום בבריטניה הגדולה, ששוב אי" נה "גדולה" כל כך. ולא עוד אלא שבכך אנו מניחים יסוד איתן לאיחוד הדוק יותר בין שני חלקי-הארץ האלה, המשלימים כל כך זה את זה, בקרב הימים.

המכשול העיקרי

אכן, המכשול העיקרי והמכריע איננו בפליטים עצמם. הללו נלהבים יהיו לכך, ואין הוא במדי" נות הליגה. מהן תדרושנה זאת בעצמן, או שכבר הציעו זאת כבסיס למ"מ ומהן לא תוכל" נה לדחות את ההסדר ימים רבים לעמוד עת רבה בסרובן. ואין העיכוב במעצמות, או באינו מהן, מי בלהיטות ומי בלב-יולב, כולן תסמוכנה ידיהן על הסדר אשר כזה, המביא יציבות למזרח המסוער. כולן תעדפנה אותו פיר-כמה על מצב הדברים הקיים. ואין העיכוב גם בסכנות הגלומות בדבר מבחינת בטחונה הצבאי של ישראל. סוף סוף הרי גם מבחינה זו דומה שעדיף צבור הפליטים כשהוא בחון ישראל שגבולה על הירדן, כשיש עליו שליטה, ואפשר להשתלט עליו, מאשר כש" הוא מחוץ לגבולותיה, גבולותיה הנוכחיים המ" בולבלים, האומללים.

המכשול העיקרי והמכריע הוא בנו עצמנו. הוא בישראל פנימה. הוא מכשול סובייקטיבי. מכשול שבראיית-דברים מעוקמת, באידאולוגיות זרות, במנטליות מסולפת, תלושה וסתגרנית, קבצנית ויהירה כאחד.

רוי קרלסון: שיחות בלבנון

...טיפוס אחר לגמרי שפגשתי היה פיר ג'מיל, רוק מארזני גבה-קומה וסוער, כבן 42, שראיינתי אותו בחדר האחורי של בית המרקחת שלו. הוא היה מנהיג ה"פלאנגה", תנועת נוער צבאית למחצה, שזכתה לת" מיכה רבה בין הנוצרים, וללא כל קשר אל תנועת ה"פלאנגה" של פראנקו.

"אנו רוצים בלבנון עצמאית לחלוטין", אמר לי, "על פני כל המזרח התיכון נר" מסות זכויות הנוצרים, אולם אנו תובעים שיוון בין הנוצרים והמוסלמים".

"אתם בעד הציונות או נגדה?"

"אין דבר היכול לעצור את התפתחותה של המדינה היהודית", ענה, "אין היא בלתי-מנוצחת, אך היש מדינה שהיא בלתי-מנוצחת לחלוטין? היא תשפיע לטובה על העולם הערבי. היא תעלה את רמת-החיים של כל הערבים". בקול שקט הוסיף: "מאבק ממושך יצמיח את הערבים כי אין להם רזרבות של כסף או ציוד".

ג'מיל נתן בדבריו ביטוי לרגשות ש" שררו אז בצמרת העדה המארונית, אשר רצתה לראות במדינת-ישראל חיזוק ה" כוחות אשר ימנעו את השתלטותה המוח" לטת של הלאומנות המוסלמית על המזרח-התיכון, המאימת לטבע את הנוצרים בים המוסלמי.

נפגשתי עם אמיל אדה, המנהיג הפוליטי של המארונים, אשר הביע את חששו כי נוכח ירידת אחוז התמותה, הלידות המרובות והתגברות בפליטים מישראל, יהפכו ה" מוסלמים לרוב תוך זמן קצר ביותר. הוא אמר כי רבים מהקצינים בצבא הלבנוני הם מארונים ואין לבם למלחמה עם ישראל. "זו היתה הרפתקה טפשית, מכל מקום — תעלול של הקיצונים היושבים בשלטון. ללבנון אין חמרי-גלם או תעשייה. אומת סוחרים היתה מאז הצורים והצידונים. המלחמה הרסה הכל. המסים גדלו, המסחר שותק, התיירים לא באו. עלינו לכלכל את הפליטים המוסלמים, אשר בבוא היום יפנו נגדנו. אילו לפחות יוכלנו לסחור עם ישראל..."

הלבנון איננה אומה ערבית, אם כי אנו מדברים ערבית. הקיצונים המוסלמים אינם מבינים זאת. הם רוצים להוריד את הלב" נון לרמת המדינות המוסלמיות. מטרתנו היא להפוך את הלבנון לעקב-אכילס של האחדות הערבית. אחרת — יבוא הקץ על הנוצרים במזרח התיכון".

התעצור מדינת-ישראל כוח להתגבר על עצמה? היהיה בה העוז להבקיע אל דרך-המלך להתחצות ממשבר וחנק, אל דרך-המלך לשלום. ליציבות, לפריחה?

בפתרון שהצענו בטורים אלה אנו רואים את דרך-המלך הזאת.

עד כה בחר המשטר השולט על מדינת-ישראל בנתיבי-סורים וחרפה של בידוד מדיני, של שע" בוד גובר, של שנוררות והשפלה עצמית, של התנוונות ורקב...

קבוצים וקבוצ נדבות

— מאת מודיענו —

מכללה דתית

מול'טוב! סוף-סוף תקום לנו מכללה. לא סתם אוניברסיטה, אלא מוסד להלל: תמצית התמצית, התמצית בה"א הידיעה. ואיה"ש לא עוד נודק בשנת 1954 לאותו מוסד אפיקורסי מפורק (ספי, ספן) שבירושלים וננהר בהמונינו ל"שיבה אוניברסיטה" שבבני-ברק. אשרינו שזכינו...

ורק דבר אחד אינו מסתבר כאן — מדוע מכללה דתית כן, וחילונית לא. מאות רבות של סטודנטים גהירות לירושלים מכל קצווי הארץ. בזבזו זמן, בזבזו ממון וחוסר נוחות הם מנת חלקם של הרוב, ואולם לא נמצא אדם שיענה לתביעות הנשמעות תדיר על פינון המוסד באזור ת"א. עכשיו עלתה לבסוף הקריאה — "קום תקום האוניברסיטה בת"א!". ומר דוד בן-גוריון, דוקטור-כבוד, החסיד הגלגל לאל-פיצול ואל-פילוג, אף הוא נכנע, נכנע, שהרי נפנפו לנגד עיניו בעל-הזוהב, בחולרים, ודולרים הם נימוק המשפיע אפילו על אדם כמר דוד בן-גוריון, ומספרים העתונים שישב ראש הממשלה על המדוכה, וניסה לשכנע אותו ברנש בעל ציציית, הנרי קראושר, ש"יבן" ו"יעשה את החסד" ויוותר. אך אשר לו הממון לו גם התקיפות, וסוף דבר: סיים ראש הנמשלה בטון עצוב — "רואה אני שלא אצליח לשכנע אותך".

כך, רבותי, הוטלו הקבוצות. והוסכם, והותר ואושר, שהרי מדינה דמוקרטית אנו... ורק אתמה להיכן נגיע בעטית של המליצה. מדינה דמוקרטית אנו. אפשר שבעוד זמן קצר נצמד בסך לחפילת ערביית מדי יום ביומו כדי לא להכעיס את עדת הזולדקנים והעבדקנים למיניהם, שכן במדינה דמוקרטית הגנו חיים — ולמה לגרום מורת רוח לאדם?!

וכבר ניתנה יד הפשית לדמיון ועלצו מעי הדתיים — יונהג תיאום בין האוניברסיטה החדשה ע"ש הרב ברא"ל לבין הישיבה האמריקנית ע"ש ר' יצחק אלחנן, ובעה"ש תונהג במרוצת הזמן החלפת תלמידים לשם הרחבת אפקים. יצוא של פאות ישראליות תמורת יבוא פאות אמריקניות (ובהן מקופלים הדולרים).

מהו התרוץ להקמת מכללה חדשה? אין האוניברסיטה סיטה הירושלמית מסוגלת לספק את צרכי הרוח של הנוער הדתי-האקדמי בישראל. שהרי במה מתבטא ספוק צרכי הרוח של נוער זה, אם לא בשמירת שבת ומילוי מצוות כהלכתן? ב"מנוחה" מסעדת הסטודנטים, אין מקבלים כסף בשבת, בוועידת הסטודנטים הוחלט שאין עורכים טיולי נסיעה בשבת (כדי לא לפגוע בדתיים), הרצאות ומסיבות חגיגיות בערב שבת פסולות אף הן מחשש עיד-הרע, ועדיין לא די להם, עדיין אין צרכי הרוח של צעירים באים על סיפוקם. עד מתי, רבותי, נחשה. הכי לא יימצא גם אחד שישא ראשו ויקרא, "מספיק ודי" לכל שמקנאים לצרכי הרוח של הנוער הדתי?

מטודענא

הציוניות, אינו צריך אלא לראות את החוברת שהוצאה לשם דרבון הנדבות. חרוזים טפלים וחפלים, לכל חודש מחדשי השנה, תמונות וטמונות על נייר משובח) ואנו בתזמנו לא ידענו להיכן נעלם הנייר הטוב משוק הספרים) הם תמצית החוברת. קראו "שיר" זה בתרגומו מאג" גלית) ויערב לכם —

אתם הודיעונו על המקום שבחרתם, מקום ידידיכם לעתיד.
אנחנו נספל בענין בשבילכם, והם בטח יכתבו חמיד.
הם יספרו לכם דברים לא-יתכלה על אודות זייהם בקודש ובחול.
ואתם מצדכם תרבו עצה ותחבולה לעזור להם בכל וכל.

ולמחרת הורץ מכתב הבקשה אל ארה"ב. מכתב ובו "תודה מראש".

מקרה פרטי זה של אותו קבוצ צעיר הוא שהגיעני לחקור בבעיה ולברוק אם באמת אפשר לראות מקרה זה בחזקת "פרטי", או שמא אינו אלא אחד מני רבים.

עכשו מונחת לפני חוברת מוכפלת בסטנסיל של "המחלקה לענייני הנוער והחלוץ של ההסתדרות הציונית ואגף קרן היסוד". השם המתנוסס עליה הוא "תכנית אימוץ ההתיישבות הצעירה".

כדרך כל החוברות מסוג זה הריהי מונה "מטרות עיקריות", "דרכי ביצוע", "תפקידים", ואף טבלה מצוירת להקל על ההבנה. בכלל, הייב אני לאמר כי שורה עליה רוח של רצון טוב: רצון להבהיר את הדברים לכל, רצון טוב לתת "הכשר" מוסרי להצעה, ורצון טוב לבקש מן הקורא שיקבלנה.

הנה, דרך משל, עובדה מאלפת: הנדבות אינן נקראות כאן בשמן המפורש (שהרי עדיין אנו חוששים למלה "נדבה", היא קרויה אצלנו "חבילה", "מתנה", "צדקה" או "סעודת", "סקריפ". אבל את השד בשמו הס מלהזכיר!). במקום המילה האחת, הבהירה, נוקב הכותב משפט שלם, מעורפל — "אחריות מסוימת בבניין הארץ ע"י השתתפות במפעלים המיועדים לעזור בפיתוחם של ישובים חקלאיים צעירים בישראל".

מהי "אחריות" זו, מה הם "מפעלים" אלה? משאבות של בנוזן בקבוצ צ, רדיו בחניניה, במשמר-הנגב, בלהגשמה ובשדה-אליהו (אגב, קבוצ אחרון זה הוא רחב ידיים לפחות במידה שהודו סאם הינו רחב לב; מן הסתם לא די היה לו במקלט אחד, שהרי ידיעות ברוקות בידינו שהגיעוהו ששה מכשרים כאלה לפחות). מאה (!100) מערכות ספלים מחומר פלסטי מעולה ביותר (את ה"יותר" הדגיש המקור המוסמך כמה פעמים בלמעלה מקורט גאוה) בכפר-דרום ועדיין נטויות הידיים; ידי המקבלים וידי הנותנים כאחד.

ולתרבות המהומה והקלס נמצא משהו נדבך מופלג-לעילה, שתרם מאתיים (!200) אלבומי קונצרטים. כיון שכך — היתה המבוכה שלמה. מבוכה בסוכנות היהודית לא"י ומבוכה בקבר צים באשר הם. זה אומר הבה"ב וזה דורש הכי הב ומחלקת הנוער אוהבת עצות: איך ולמי לחלק את התקליטים. ויושבים פקידים ושוברים את ראשם, מתחבטים. ורצים אנשי ועדות-תרבות למיניהם, מתחבטים. חיבוטי ראש וחיבוטי סוליות, והכל בשל "קשר ישיר ואישי בין חברי היישוב לבין חברי תנועות הנוער בארצות-כלשון-הזהב של החוברת.

ועל-כן לא ייפלא כל עיקר שהוסיף הפקיד בדברו על הקיבוץ הדתי לביא, את המלים "לעת-עתה", לאמור: "הם עומדים בקשר אל ברית הלוצים דתיים (בח"ד) שבמנצ'סטר. לעת-עתה מסתכם קשר זה במכתבים בלבד". שהרי באמת אין תימה אם מחר או מחרתיים או בעוד שבוע יחליט הקבוצ ברוב קולות לפנות למנצ'סטר הנדיבה בבקשה שתשגר לארץ הקדושה כמה משאבות בנוזן או ספלים פלסטיים או מרפאת שניים (זו, האחרונה, נחבלה בקבוצ צובא).

עד כאן "פעולות" הקבוצים עצמם. ו"קרן היסוד" אף היא אינה טומנת ידה בצלחת. ואם נשמע מי שקבל על הכושר הפגום של התעמולה

אם תרצו ואם לא תרצו, אין זו אגדה. הפך הדבר הרגל, נוהג, מצווה, למעשה-פקחות. ובאמת, מדוע לא? יש יהודים טובים בארה"ב, בדרום-אפריקה, באוסטרליה וכו' וכו', לא אלמן יש-ראל; ותמורת צדוק הסידיקית ששולחים הללו הריהם זוכים במצווה, עולם מלא. וכבר נתעמקו חכמים-פלפלנים בבעיית, הרבו "עט" ו"בה" ונצטוהלו בהבעת נצחון — "אוריקה, אוריקה!" פשפשו והעלו את האסמכתה המתאימה: "עזוב תעזוב עמו". מה פירוש "עזוב תעזוב עמו"? — שגר חבילות.

ומעשה שהיה כך היה —

ערב אחד הופיע אצלנו חבר קבוצ ומסר: "חבריה, נגמרנו".

"מי נגמר, מה נגמר?"

"נגמר החזון, פס".

"ובכן, פס" על החזון. אמור מה העניינים. לאחר מכן הוכבר שטף מלים שנצטרפו תג אל תג לתמונה הבאה —

אותו קבוצ צעיר, "אומץ" עלידי ארגון יוצאי קהילה מסוימת מפולין, בארה"ב. לאחר תקופת-מה של חליפת מכתבים מפה לשם ומשם לכאן נשתבש מזל הקבוצ ונתקלקלה משאבת הבנוזן של ה"מאק-דיוול". בחינת מעז יצא מתוק: כונסה אספה, ואחד בעל יומה ובעל מעוף נשא בדברו — "מה זה, אימוץ או לא אימוץ? לשם מה ההתכתבות ובזבזו הדיו הנייר, היכן התכלית? הנה ליינקים שלנו הזדמנות להוכיח את גודל-כיסם. מדוע לא נבקשם לשלוח לנו שלש משאבות חדשות? הריה אחת לשימוש ושתיים למילואים, או אף למכירה". (באיזה שוק?) וקמה סערה.

"מה, אנחנו שיצאנו למלא יעוד של חלוציות, נפשוט יד לנדבה? היכן הנאמנות לעקרון, היכן היושר והמצפון הלאומי?"

והשיבו שוחרי הדולר הטוב:

"אין היום מצפון לאומי. הכל מתפרנסים מנדבות, מדוע לא נעשה אף אנו כן?"

והורעש.

והוצבע.

והוחלט.

אימת ה"קריע" על פרום, סימון

עתונים אנגליס-יהודים מדרום-אפריקה מוסרים על הופעותיו של פרום ארגוסט סימון לפני יהודי אותה ארץ. בפגישה עם עתונאים יהודים ביהונסבורג התריע שלוחה של האוניברסיטה העברית על הסכנה של "אנטישמיות" ישראלית ש-תיצור קרע בין ישראל לפזורה היהודית. הפרום, סימון אמר כי מגמות מסוכנות מתפתחות במדינת-ישראל והן מאיימות לבודד את החיים התרבותיים של הארץ. ניצבת לפנינו הבעיה אם תהיה ישראל שבט או אומה, אמר. "אם נקפה את הקשר לגולה, אפשר שנוד למדרגת שבט מבודד".

בהמשך דבריו אמר הפרופסור שרבים בתוך העולם האינטלקטואלי בישראל פיר תחו בתוכם רגש עמוק של "בדלנות". קבוצה כעין זו, הנכונים, ממליצה על הינתקות גמורה מן הפזורה היהודית ומן העבר היהודי. אותה קבוצה יש לה מספר עצום של נהיים ונוטים בקרב אנשי-הרוח במדינת-ישראל.

הדת והכפיה הדתית

המשיח. כדאי לציין כי כת אחת. כת הפראנקיסטים. נטתה לקרב את ימות המשיח על ידי השחתת מעשי כל היהודים, באשר גם בדרך זו אפשר להביא את "אחרית הימים". אך היהדות החותרת ל"טוב" הוציאה מאמינים אלה מקהלה. היא עצמה מוסיפה ללכת בדרכה, ורוצה לטהר את כל בניה, בין לרצונם בין בכוח הכפיה.

יהדות: דת + כפיה

בני האדם החלו לחרוג לאטם ממסגרת הדת. הם החלו לפקפק בכוחות העליונים, בהשגחה עליונה וכו'. בכל ארצות הנצרות חיים כיום אתאיסטים רבים, ואין איש בא לכפות עליהם את אמונתו. כי בעקבותיהם קמו משחררים גם בקרב מאמיני הדת היהודית. הם שמו להם ל"מטרה להגיע אל האידאל של חופש-הדעה בתחום הדת, ומביאים כדוגמה את חוסר הכפיה הדתית בארצות העולם הנאור.

אולם הם התעלמו מעובדה אחת. דווקא יסודית ביותר, הם שכחו כי בעוד הנצרות מאמינה ב"השגחה-הפרטית, עדיין מאמינה היהדות גם בהשגחה הקבוצית. הנוצרי יכול לראות במנוחת נפש, אם גם בצער, את בן-דתו הפורק את עול הדת. אמנם דואב הוא על גורלו של הלו בחיי עולם-הבא, אך הוא עצמו, המאמין, אינו סובל מזה. "עולמו" מובטח לו. אבל היהודי האחד אינו יכול להשלים עם חטאי יהודי שני. הדבר דוחה את בוא הגאולה, ועלול להתיר את זעם אלוהיו על ה"עם" כולו, ולכן רוצה הוא לכפות "התנהגות טובה" על ה"אפיקורוס" היהודי, ואם יטען אתאיסט, שבמקרה הנו בן להורים יהודיים, כי אינו יהודי, באשר אינו מאמין בדת, לא ישכנע בזה את הדתי. "על כרחך אתה יהודי", ישיב לו הלו, "כי נולדת להורים יהודיים". אכן, אין הדת היהודית מכירה באתאיזם. היא תגדיר כל אדם ממוצא יהודי כבן-עדתה, עד שלא ילך וישתמד. אתאיזם אינו קיים לגביה. וברור, כי אין אתאיסט רוצה להמיר דת בדת.

המסקנה מכל האמור אחת היא, אין להפריד בין הדת היהודית לבין הכפיה שבה, כי הכפיה הזאת נובעת מעצם מהות הדת. ממהותה הלא-מית-כביכול. וזאת הטוענים כי אין ברצונם להתערב ברשותו הפרטית של היהודי חייבים להבין כי בעצם מעשיהם וכפירתם פוגעים הם באותה רשות פרטית שלו, ולא דווקא פגיעה ברגשותיו, אלא פגיעה במנת-חלקו, בשכר המזומן לו. בתחית-המתים שלו, ובביאת המשיח שלו.

לכן, אין לבוא אל היהודי בדרישת "עדות באשפתך", כי לדעתו אשפתו היא גם אשפתו, ולהפך. אל לנו לדרוש: "הנח לי לחיות כרצוני, וחיה אתה כרצונך" — במלים אחרות: "אל תכפה עלי דעתך". אין אנו יכולים להלחם בכפיה הדתית לכשעצמה. לפנינו רק שתי ברירות. ה"ראשונה" — להכנע להידות ולנהוג כרצונה, והשניה — להלחם בה בעצמה, ביהדות בתור יהדות.

מלחמה זו יכולה להתנהל בשתי דרכים. האחת בדרך הרפורמציה, בדרישה לשנות את יסודות הדת והשקפותיה; והשניה, שהיא היחידה הבאה בחשבון למעשה, היא — להדיח את היהדות מתחום החיים הלאומיים שלנו, של האומה העברית.

סליה, השמה לה למטרה לטבול (לגאול) את כל האנשים, ללא הבדל גזע, לאום ולשון.

לעומת הנצרות האוניברסלית, המאמינה ב"השגחה פרטית, עומדת הדת היהודית, המאמינה בשכר-ועונש קיבוציים. הדבר נובע מהיותה דת "לאומית", כביכול, כי היא רואה את כל היהודים כבני עם אחד שהוא "ממלכת כוהנים וגוי קדוש". אלוהים אינו פוקד את הפרט ואינו דן את מעשיו. מעשי הפרטים משתקפים בשכר ובעונש החלים על האומה כולה. וראיה גכך הם דיני עיר הנידחת, דין עגלה ערופה, הקמת ערי המקלט, ודיני טומ' אה וטהרה במחנה.

אף במקורות מאוחרים יותר של היהדות מוצאים אנו, כי "כל ישראל ערבים זה לזה". ב"נסורת היהודית אין אנו מוצאים מקרים רבים שבהם אלוהים פוקד עוון הפרט על הפרט, ואף במקרים אלה סובל הכלל. מעוון דוד — מפקד התושבים — סבל דווקא העם, ואם חטא אחאב ונענש בפלישת מלך ארם, הרי ממילא נענש העם כולו.

יש הטוענים על כך כי הנבואה המאוחרת מיזגה ביהדות חזון קוסמופוליטי. אין להכחיש כי יש מידה מסויימת של אמת בטענה זו. נכון כי ישעיהו (פרק ב') מנבא כי כל הגויים יעלו להר אדוני, אך הם לא יבואו אל אלהיהם, אלא אל אלהי-ישראל, ועצמאותם הלאומית לא תשלל מהם. גם ישראל לא יהיה כאחד מהם.

ביאת המשיח

תאוריה זו היא יסוד הדת היהודית, שלמעשה לא שונתה אלא בחלקה. אמנם, יש הקובעים כי השקפתה שונתה בימות "בית שני", או אף ב"גלות בבל", וחל שינוי בראיה ה"לאומית". בין הטוענים כזאת מתבלט אשר גינזבורג, הוא אחד העם. הוא מסביר כי עם אבדן הלאומיות, איבד "אידאל נצחיות הפרט כחלק מהכלל" את ערכו, ובמקום השכר שראה הפרט למעשיו בקיום הדאומה נוצרה האמונה בשכר שלאחר-המות. הדאמונה בעולם הבא, והאמונה בתחית המתים. מכאן מסיקים בעלי הגישה הזאת כי בטלה האמונה בהשגחה כללית, וכל פרט אחראי אך ורק לגבי עצמו. אולם דעה זו היא בחינת אליה וקוץ בה. הקוץ טמון ביעודים המשיחיים של עם ישראל, המתבטאים באמונה בביאת המשיח ובתחית המתים. לכתחילה נראים דברים אלה תמוהים וחסרי-שחר, אך לאחר התבוננות מעמיקה יותר מתלבנים הדברים מאליהם, ובבהירות נראית הדתירה שבין האמונה בהשגחה פרטית ובין ימות המשיח ותחית המתים. הסתירה מתבטאת בזה שאין ימות המשיח, וכמהם תחית המתים, עתידים להגיע לפני שיהיו כל היהודים צדיקים — או חטאים. ואז, אם יגיעו היהודים לידי אחד הדקצוות האלה, יבוא המשיח, ובימים אלה תבוא הגאולה גם לכל העולם, אשר יכיר בדת היהודים, ויתגשם חזונו של ישעיהו (פרק ב'). אולם הדת יהודים ישארו בכל זאת העם הנבחר.

מכל האמור למעלה מסתבר כי גורל ה"אומה" תלוי בסכום מעשי הפרטים. לכן שואפת הדת היהודית לטהר את כל היהודים, ולכן מתערבת היא במעשיהם, וכל זאת על מנת להחיש את בוא

מפעם לפעם, בהרצאות, ביוכוחים פומביים, במאמרי עיתונים ובשיחות, מובעת הדעה, כי הדת והאמונה הן בגדר רשותו הפרטית והיחודית של האדם, ושאין לכפות עליו השקפה מוסרית כלשהי, שאינה עולה בדבר-בבד עם שיקוליו או דעותיו הפרטיים. נציגי גישה זו מודיעים, כי אין ברצונם להתערב בתחום זה של הפרט, אך לבה במידה אוסרים הם התערבותו של אחד המאמינים בתחום שלהם. התוצאה, לדעתם, תהיה קיום עולם טוב יותר, בו יוכל כל אחד ואחד לנהוג כרצונו בכל הנוגע לענייני דת ומוסר.

דת ומוסר

מטרה זו כשלעצמה נאה היא. אין ספק בכנות רצונם של ההוגים, אך, בכל אופן, מתעוררת השאלה, אם זוהי באמת הדרך, ואם אין בכוחות הללו משום ניגוד מוחלט לעצם מהות הדת, ל"הכרתה ולרעיונותיה.

ככדי להגיע לכלל מסקנה יש קודם כל להגדיר מה היא הדת, ומה הן מטרותיה. כמו לכל המרשגים המופשטים כן גם למונח דת הגדרות רבות. יש המתארים אותה כגילוי רצונו של "העליון" ל"תחית המתים", הכפופים לו. יש הרואים בה ביטוי לפחד האדם מהמוות המצפה לו. אולם בפועל, מבחינה עובדתית, הדת היא על כל פנים, האמונה בקיום כוח עליון, או כוחות עליונים, ובהתערבנותם המודעת והרצונית בחיי האדם. לפיכך, מטרתה הראשונה של הדת היא לרצות את אותם הכוחות. הקרויים אל או אלים, ולמנוע את פגיתם באדם. האמצעי לפיוס זה הוא הפולחן, והיו מן המחוקקים שצרפו לזה את המוסר, ובמשך הזמן הפך המוסר חלק מהפולחן, ולהפך, ושני הגורמים התמזגו לחטיבה אחת. אך כל הדתות הקדומות, הפרימיטיביות, לא ידעו את המוסר כאחד מעיקרי ריצוי-האלים. אותם פטישיסטים הסתפקו בהקרבת הקרבנות, בתפילת תחנונים, ובהודיה. ויש לזכור היטב שרק המחוקקים הדמאחרים ראו את משפט-הצדק של "אלוהים" תלוי במעשיו הטובים ותרעים של האדם.

אמנם הדגישו הדתות המאוחרות את הבחינה המוסרית, וזוהי המשותף שבהן. אך השקפותיהן בתחום רחב זה, וקני-המידה לשכר ולעונש, שרנים בכל אחת ואחת. במיוחד בולט השוני בשאלת הגמול. יש מחוקקים המבטיחים חוריות, אחרים מבטיחים סעודה מבשר הליותן, חלקם מבטיחים שכר מלא לכל פרט ופרט, הנתרים מבטיחים שכר לאומי, או עדתי.

השגחה פרטית וקבוצית

בדרך הגמול הפרטי דוגלים עד היום הנוצרים. אמנם רואים להם הכוהנים חובה קדושה להשיב את לב החוטאים אל "האב, הבן ורוח-הקודש", ובימי האינקוויזיציה אף השתדלו לטהר את הדחוטאים האומללים, ולא דוקה בעזרת "המים הקדושים". אבל מעולם לא טענו כי רשעת הפרט תגרור עונש קבוצי, אלא שכל פרט ייגאל או ייענש כפי רשעתו ומעשיו הטובים, אמנם, היו גם בקרב הנוצרים אנשים כסאוונארוולה שאיימו בעונש כללי, אך הם עשו זאת רק מתוך שחשבו את כל בני תקופתם, או בני-עירם, חוטאים.

ברור, כי השקפה נוצרית זו, על מהות ההשגחה-העליונה-הפרטית, נובעת מגישתה האוניבר-

פנינה מועד

סבורני שכהני הבעל והעשתורת אף הם לא השתמשו בלוח היוליאני, כך שלפחות תעשו צעד מסוים ותראו כי באמת רוצים אתם לחזור לתרבות זו.

אם כך, תקנו את הדבר, או ענו תשובה מתאימה במקרה של התנגדות עקרונית מצדכם. שמעון ירקוני, עפולה

התאריך העברי העתיק אינו ידוע לנו ולא לולתנו אלא בחלקו. אם כוונת הקורא ש. ירקוני למנין החדשים היהודי, הרי מקורה, כמדומה, בבבל, ובתקופה שאינה קדומה ביותר נתיחד לשימוש דתי של הפזורה היהודית. כהני הבעל והעשתורת, החביי בים, כנראה, להפליא, על הקורא ש. ירקוני ודאי שלא נהגו על פיו.

המנין היהודי הנהוג במדינה הזאת, על כל פנים בצד המנין הכללי, מכניס, לדעתנו, כפילות שלא לצורך, ומשמש סימן נוסף לאופי התיאוקרטי הנאכף על ההווי החילוני של חיינו. ובוה גם תשובה לשאלת-אגב של הקורא מ. שרשבסקי.

עצה

אני, "מהגרת" בלשונכם, גם כן בדעה כמוכם שלא כל מי שהוא בלתי ערבי, למשל, צריך להיחשב פה בארץ בתור יהודי באופן אבטומטי. אני לא באתי פה מאירופה בשביל להיקרא עוד מעט "יהודי", ואני יודעת שכמוני יש הרבה, בכל זאת לא התחשבו בזמנו בטענות שלי ורשמו אותי בתור יהודיה. על פי דעתכם, איך אני צריכה לרשום את עצמי ואיזה פעולות אני צריכה לפעול בענין זה?

ד. ג. יפ

עצתנו לך שתדרשי שירשמך כ"עבריה" בלאומך יתך, אם רצונך להגדיר את עצמך כשייכת לאומה העברית הקמה לחיים חדשים בארץ הזאת, אומה שאין לה כל זיקה להבחנות דתיות-עדתיות והיא פטורה מזהות עם היהדות. אין לך אלא לגשת למשרד-הרישום שבמחוזך ולדרוש את התקן הזה בתעודת-הזהות ובשאר מסמכים. אנשים המחזיקים בדעותינו עמדו על התקן הזה (דת: בלי דת; לאומיות: עברי), ותמיד, מלבד בשני מקרים הנמצאים עוד "בטיפול", נשתכנעה הרשות המוסמכת ברצינות דרישתם ונענתה להם.

לשון הזהב של "הצופה"

מביאים לנו כזה כמה פנינים ממה שאמר "הצופה", ביום א' ד' 23 ביולי, למחרת מעשה הפצצה בבית השר פנקס, על ה"כנענים":
"ירידת המוסר שהגיע למדרגה כה נמוכה אצל הקבוצה הזאת..." (מור פנקס, "המושל... בכיפה" בשיחה מיוחדת עם סופר "הצופה")
"עתונם, אלף, השופע כידוע רעל וארס כלפי כל ענין יהודי... תהילתם בחוג מצומצם, שהיה מתכנס בחדרי הדרים לטקסים של אורגנות מיניות לאלילה עשתורת... קבוצה זו מטפחת פולחן האלילות והזימה... אצל אנשי-הפקר אלה אין חרדה לכבוד המדינה וקיומה, לשלטון ובסיסו, לקדושת חיי-אדם."
"כנעני הוא יצור טמא, פקעת של שנאה ליהודים ויהדות ופולחן לעבודה-זרה של זימה וכוח-חזרוע."
"מן הראוי שהנוער הדתי לכל זרמיו, המוני אלפים ורבבות, יודיע באופן חד-משמעי לכריזונים הטמאים, שהצבור הדתי ידע להתגונן כראוי."

דו"ט - ספרות - חברה

המערכת:

אהרן אמיר
אבשלום חפשי, יאיר עברון, אוריאל שלח
המ"ל: א. י. סופר
המפיץ "פלס"

נדפס בדפוס מל"ן

הכותב אלינו, המבקש לחתום על העתון, או לקבל גליונות קודמים, יפנה ע"פ הכותבת:

מערכת "אלף", דפוס מל"ן, הלל הזקן 6, ת.א. או: "אלף" ת. ד. 2860, ת.א.

ירושלים נא להתקשר אל: א. אמיר, המושבה

היוונית, בית 37, או: ת. ד. 766

בחיפה - ת.ד. 925

המחיר 200 פר.

כתבות למדור "מעשים שבכל יום" - נא לשלוח ע"פ הכתובת: "מעשים שבכל יום", ת. ד. 2860, ת.א.

או: "אלף" ת. ד. 2860, ת.א.

הנכון לנו שאומרים?

— כי ברשותה של אישיות מו-ניציפאלית חשובה במדינת-יש-ראל נמצאו אבני-הן ושאר דברי-ערך בשווי עשרות אלפי לירות בהזירתה מאחת הנסיקות לעבר-היום, כי נכסים נאים אלה הוחרמו ע"י שלטונות המופס, והושבו ל-אותה אישיות בהתערבותה האי-שית של אישיות רמה אחרת מצמרת השלטון?
— כי אישיות אחת מצמרת ה-שלטון התקינה לה בעצם ימרי הצנע והספיקוחים, ספינים של תו-לענה (מהגוני) על קורות מעונה הירושלמי, וכי ערך העבודה מס-תכם בעשרת אלפים לירות לערך?
— כי מנהל חברת שיכון הסת-דרותית בעל משכורת הסת-דרותית צנועה נתפס בהשקעת רבבות לירות בכנין חווילה פר-סית בתל אביב?
ובעבירה דומה לזו, כטיבה זכ-שוויה, חטא גם עתונאי אחד צנוע ממערכת עתונה של הסת-רות-העובדים?